

Kaveritaidot kaikille

- Opas alakouluun

Käsikirjoitus

Satu Suomalainen, MLL

Muu työryhmä

Anna-Kaisa Hiedanniemi, Paula Aalto, MLL

Kiitokset

Niina Junttila, kasvatuspsykologian professori, Turun ja Jyväskylän yliopistot sekä Right to Belong (STN) tutkimuskonsortion johtaja

Eero Joenpolku, luokanopettaja

Raija Granroth, luokanopettaja

Materiaalin testaajat ja kehittäjät

Latokartanon peruskoulun, Maikkulan yhtenäiskoulun, Neulamäen koulun ja Teräsrautelan koulun oppilaat ja opettajat, Kerimäen ja Punkaharjun koulujen tukioppilaat Anna-Maria Raukovaara, nuorisotyön ja perhetoiminnan päällikkö, MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piiri Ina Vahalahti, nuorisotoiminnan koordinaattori, MLL:n Varsinais-Suomen piiri Tiitu Lahtinen, nuorisotoiminnan koordinaattori, MLL Järvi-Suomen piiri

Ulkoasu

Hahmo

Taitto

OSG Viestintä

Valokuvat

Wille Nyysönen

Sarjakuvat

Anne Muhonen

Paino

PunaMusta, 2024

Opas on päivitetty versio vuonna 2013 julkaistusta Kaveritaidot kaikille -oppaasta.

Alkuperäisen julkaisun (2013) työryhmä:

Tiina Honkonen, tukioppilaskouluttaja, koulutusyrittäjä, YTM

Petteri Hakanen, tukioppilaskouluttaja, uskonnon opettaja, TM

Kiitokset:

Kirsi Verkka, opetuskonsultti, Helsingin opetustoimi

Timo Fordell, luokanopettaja

Kristiina Vauhkonen, luokanopettaja

Johanna Erkkilä, rehtori

Irene Lamppu, aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja

Anna-Maria Raukovaara, nuorisotyön ja perhetoiminnan päällikkö, MLL

Pohjois-Pohjanmaan piiri

Ina Vahalahti, nuorisotoiminnan koordinaattori, MLL Varsinais-Suomen piiri

Tiitu Lahtinen, nuorisotoiminnan koordinaattori, MLL Järvi-Suomen piiri

Harjoitusten testaus:

Latokartanon peruskoulu, Maikkulan yhtenäiskoulu, Neulamäen koulu, Teräsrautelan koulu

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi.

MLL tuntee perheiden arjen ja tarjoaa eri elämäntilanteissa vertaistukea, monipuolista vapaaehtoistoimintaa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Suomen suurimpaan lastensuojelujärjestöön kuuluu 71 000 jäsentä, 532 paikallisyhdistystä, 10 piirijärjestöä ja keskusjärjestö.

Vuosittain

- Yläkouluissa toimii noin 11 000 MLL:n tukioppilasta, Nuortennetissä nuoria tukevat verkkovapaaehtoiset.
- Nuortennetti.fi:ssä vierailaan noin 200 000 kertaa* ja sen keskustelupalstoilla julkaistaan yli 10 000 viestiä.
- Lasten ja nuorten puhelin ja chat vastaa vuosittain lähes 20 000 yhteydenottoon (puhelin, chat, nettikirjeet)
- Nuorten tukilinja päivystää numerossa 116 111 joka arkipäivä klo 20–24.
- Selviytyjät-ryhmät tarjoavat vertaistukea 12–21-vuotiaille kiusatuiksi tulleille nuorille sekä verkossa että kasvokkain muutamilla paikkakunnilla eri puolilla Suomea.
- Mediakasvatuksessa järjestetään yli 200 koulutusta, jossa tavoitetaan yli 10 000 lasta, nuorta, huoltajaa ja ammattikasvattajaa.
- Vanhempainpuhelin ja chat vastaa vuosittain yli 2200 yhteydenottoon (puhelin, chat, nettikirjeet)
- 1900 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL:n kerhoissa käydään lähes 130 000 kertaa.
- MLL järjestää koulujen alkaessa Hyvä alku koulutielle- ja Hyvä alku yläkouluun -kampanjat, joilla tavoitetaan noin 50 000 ekaluokkalaisten ja 50 000 seitsemäsluokkalaisten vanhemmat.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

ml.fi

*Sisältää vain evästeet hyväksyneet käyttäjät (noin 120 000)

Sisällys

Jokainen tarvitsee kaverin | 4

Oppaan käyttäjälle | 5

Hyvä kaveri, kiva luokkatoveri | 6

Aikuinen tukemassa kaveritaitoja | 7

Harjoitukset | 9

Ettei kukaan jää yksin | 14

Aikuinen ehkäisemässä yksinäisyyttä | 14

Harjoitukset | 16

Kummioppilastoiminta vahvistaa kaveritaitoja | 19

Kummioppilaat suunnittelevat itse | 20

Harjoitukset | 21

Ideita kummioppilastoimintaan | 23

Vinkkejä välitunneille | 23

Esimerkkejä kouluilta | 24

Harjoitukset kummitunneille | 27

Lähteet | 29

Liitteet | 30

Jokainen tarvitsee kaverin

Suurimmalla osalla lapsista on kavereita, joiden kanssa viettää aikaa ja puhua itselle tärkeistä asioista. Kuitenkin yli kolmasosa 4.-5.-luokkalaista kertoo kokevansa joskus yksinäisyyttä (Kouluterveyskysely 2023). Tämä kuuluu myös MLL:n Lasten ja nuorten puhelimesta ja chatissa, jossa lapset kertovat ulkopuolisuuden kokemuksista, kaverittomuudesta ja ongelmista kaverisuhteissa.

Yksinäisyys vaikuttaa lapsen itsetuntoon ja on riski kehitykselle. Se kytkeytyy muihin sosioemotionaalisiin ongelmiin ja kielteisiin koulukokemuksiin. Lasten yksinäisyyttä tutkineen Niina Junttilan mukaan yksinäisyys on riskitekijä, joka voi johtaa vakavampaan masennukseen ja sillä voi olla pitkälle ulottuvat seuraukset.

Koulu on lapselle luontevin paikka ystävyyttä omanikäisten kanssa. Hyvät kaverisuhteet ja turvallinen ryhmä tukevat oppimista ja viihtymistä koulussa. Ne lapset, joilla on ystäviä, suhtautuvat yleensä myönteisemmin kouluun kuin ne, joilla ei ole yhtään ystävää.

Koulun aikuinen voi vaikuttaa lasten sosiaalisiin suhteisiin ryhmässä ja siten ehkäistä oppilaiden yksinäisyyttä jokapäiväisessä työssään. Hän voi tukea kaveritaitojen harjoittelemisessa, järjestää tilanteita tutustua toisiin ja ohjata ryhmän toimintaa siten, ettei kukaan jää ryhmän ulkopuolelle.

Koulupäivän aikana tarvitaan usein aikuisen apua kaveritaitojen harjoittelemiseen ja ryhmässä toimimiseen. Mitä varhaisemmassa vaiheessa oppilaat ryhmäytyvät ja luokkaan syntyy hyvä yhteishenki, sitä parempi. Kaveritaitojen harjoitusta tarvitaan monissa tilanteissa ja yhteisöissä (kodit, koulut, harrastukset ym.), sillä vertaisten kanssa toimiminen on yksi haastavimmista opittavista asioista. Myös aikuisten oma esimerkki on tärkeä.

Asiat eivät kuitenkaan ole aina yksinkertaisia. Se, että joku jää ryhmän ulkopuolelle, on vaikea ja moniulotteinen ryhmädynaaminen ongelma. Tärkeää on kuitenkin se, että asiaan puututaan. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ja hyvään koulupäivään, johon kuuluvat myös kaverit.

Oppilaat kannattaa ottaa mukaan yksinäisyyden ehkäisyyn. Useissa alakouluissa on kummioppilastoimintaa, jonka yksi päämäärä on se, ettei kukaan jää koulussa yksin. Idea on yksinkertainen: vanhempi oppilas (usein 5.–6. luokan oppilas) on ensiluokkalaisten kummi, joka opastaa ja tukee pientä koululaista erityisesti kouluvuoden alussa. Kummiavuoden aikana toteutetaan esimerkiksi yhteisiä oppitunteja, välituntileikkejä, retkiä, juhlia ja askarteluhetkiä. Kummioppilastoiminta on luonteva paikka harjoitella kaveritaitoja ja toisten huomioimista.

Oppaan käyttäjälle

Oppaassa on sekä tietoa että harjoituksia, joilla voi vahvistaa oman luokan ryhmähenkeä, oppilaiden kaveritaitoja ja kummioppilaina toimimista. Oppaan harjoitukset soveltuvat moneen eri oppiaineeseen ja tukevat erityisesti perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteita.

Jokainen luku sisältää tietoa ja toiminnallisia harjoituksia. Luvuissa 1 ja 2 käsitellään oppilaiden kaveritaitojen vahvistamista ja yksinäisyyden ehkäisyä. Luku 3 käsittelee kummioppilastoimintaa ja kummioppilaiden osallisuutta toiminnan suunnittelussa. Luvussa 4 on ideoita kummioppilastoimintaan: vinkejä välituntitoiminnan järjestämiseen, koulujen kummioppilastoiminnan esimerkkejä sekä kummituntiharjoituksia.

Monet harjoituksista ovat toiminnallisia. Oppilaiden kanssa on tärkeää keskustella, miksi harjoituksia tehdään, mitä niillä tavoitellaan ja mitä niistä opitaan. Lopuksi on hyvä käydä läpi ajatuksia ja tunteita, joita harjoitus herätti. Joihinkin harjoituksiin liittyy sarjakuva, jossa käsitellään opeteltavaa asiaa. Sarjakuvahahmot voivat helpottaa vertaissuhteisiin liittyvien haastavien tilanteiden käsittelemistä luokassa.

Valitse omalle ryhmällesi sopivat harjoitukset. Näet harjoituksen alusta tehtäväkuvauksen, tavoitteen, keston sekä tarvikkeet. Harjoitusten lisäksi kaveritaitoaiheisiin on hyvä palata usein ja eri tavoin, niin että kaveritaidot automatisoituvat toimintamalleiksi.

Oppilaiden palautteita harjoituksista:

Mitä opin tai oivalsin...

- Kaikki pitää ottaa mukaan.
- Ystävät ovat tärkeitä.
- Pienten kanssa voi tehdä vaikka mitä.
- Ei saa syrjiä toisia.
- Pystyn tekemään yhteistyötä kaikkien kanssa.
- Olemaan parempi kummioppilas.
- Kaikkien kanssa voi tulla toimeen, vaikka on erilaisia.
- Ketään ei saa jättää yksin.
- Tervehtimälläkin saa toiselle hyvän mielen.
- Kannattaa tutustua uusiin ihmisiin.
- Ei saa kiusata ketään.
- Kaverin arvostaminen ja itsensä kunnioittaminen.
- Miten auttaa kiusattua.
- Muiden huomioiminen ja tervehtiminen.
- Miltä tuntuu, jos kukaan ei ole kaveri.

Hyvä kaveri, kiva luokkatoveri

Kaverisuhteet ovat lapsen kehitykselle tärkeitä. Minäkuva rakentuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa. On tärkeää voida kokea olevansa rakastettu ja hyväksytty sekä kuuluvansa joukkoon.

Kaverisuhteet ovat monella tapaa lapsen hyvinvoinnin kulmakivi ja suojaava tekijä.

Kaverien kanssa opitaan myös vuorovaikutusta eli kaveritaitoja. Toisten kanssa toimitaan sekä ryhmässä että kahden välisissä ystävyyssuhteissa. Päästäkseen ryhmään ja löytääkseen siinä paikkansa lapsi tarvitsee taitoja, jotka eivät kuitenkaan kehity automaattisesti vaan tarvitaan harjoitusta ja rohkaisua.

Mitä ovat kaveritaidot?

Taitoa...

- keskustella ja ilmaista itseään rakentavasti
- kuunnella toista
- ottaa toinen huomioon ja samaistua toiseen
- hyväksyä erilaisia näkökulmia
- pyytää ja antaa apua
- tunnistaa omia ja toisten rajoja
- sanoa oma mielipiteensä
- puolustaa muita
- olla luotettava ja lojaali
- tutustua uusiin ihmisiin

Kaverisuhteet vahvistavat myös psyykkistä selviytymiskykyä eli resilienssiä. Käytännössä sillä tarkoitetaan kykyä toipua vastoinkäymisistä ja kestää elämän monimutkaisuutta. Resilienssi syntyy vuorovaikutuksessa. Kavereiden kanssa koetaan vuorovaikutustilanteita, ristiriitoja, pyydetään apua, tuetaan toista. Nämä ovat olennaisia tilanteita siihen, että lapsen resilienssi vahvistuu.

Hyvään koulupäivään kuuluvat kaverit. Koulu on paikka sekä muodostaa uusia kaverisuhteita että paikka tavata kavereita. Koulussa lapsen keskeisen vertaisryhmän muodostaa oma luokka. Luokkakaverien kanssa opitaan toisten huomioimista ja saadaan palautetta omasta käyttäytymisestä. On tärkeää, että oppilas kokee oman luokkansa turvalliseksi. Tutkimusten mukaan koulun kaverisuhteilla on tärkeä merkitys kouluinnostukseen, koulussa viihtymiseen, oppimistuloksiin, yleiseen hyvinvointiin ja myös tulevaisuuden tavoitteisiin.

Sekä tunne ryhmään kuulumisesta että ystävyyssuhteet ovat tärkeitä. Näiden puute aiheuttaa yksinäisyyttä ja on siten riski lapsen itsetunnon kehitykselle ja psyykkiselle terveydelle. Se, että lapsi hyväksytään ryhmässä, on erityisen merkityksellistä lapsille, joilla on ongelmia perhesuhteissa.

Aikuinen tukemassa kaveritaitoja

Alakoulussa aikuisilla on otollinen tilaisuus vaikuttaa oppilaiden välisiin sosiaalisiin suhteisiin. Ryhmä- ja paritehtävät, vaihtuvat kokoonpanot sekä yhteistoiminnalliset työtavat helpottavat toisiin tutustumista, kannustavat toimimaan kaikkien kanssa sekä mahdollistavat aktiivisen osallistumisen. Myös istumajärjestyksellä ja vastuutehtävillä voi tukea lasten välisiä kaverisuhteita ja toisiin tutustumista. Kannattaa välttää tilanteita, joissa lapset saavat itse ryhmitellä itsensä tai toisensa paremmuusjärjestykseen. Esimerkiksi liikuntatunneilla aikuinen jakaa tai arpoo joukkueet.

Koulun arjessa kaveritaitoja harjoitellaan luontevasti jokapäiväisissä tilanteissa, mutta asiaan voidaan kiinnittää erityistä huomiota konkreettisin harjoittein ja keskusteluin. Kaveritaitoa on sekä taito toimia itse vuorovaikutustilanteissa että taitoa ottaa muut huomioon. Ryhmän yhteistä kaveritaituruutta on tärkeä vahvistaa: taitoa olla sulkematta ketään ulkopuolelle, taitoa huomata, jos joku on jäänyt ulkopuoliseksi sekä taitoa pyytää kaveria mukaan.

Erityisesti lukuvuoden alussa on keskeistä panostaa ryhmän psykologisen turvallisuuden tunteen muodostumiseen ja ryhmäytymiseen. On tärkeää, että jokainen kokee voivansa olla ryhmässä oma itsensä ja kertoa omat mielipiteensä ilman pelkoa nolatuksi tulemisesta. Kokemus turvallisesta ryhmästä on tärkeää myös oppimisen ja työrauhan kannalta. Turvallisesta ryhmästä pitää kuitenkin huolehtia koko kouluvuoden ajan, ei vain uuden ryhmän aloittaessa. Konkreettinen keino toisiin tutustumiseen on erilaiset ryhmäyttämisharjoitukset.

Tutustu MLL:n tehtäväkortteihin

→ mll.fi/tehtavakortit

Koulun aikuiset ovat lapselle tärkeitä. Kiinnostus lapsen hyvinvointiin, kehuminen ja kannustaminen merkitsevät paljon. Jotkut pitävät kirjaa siitä, että huomioivat kaikkia oppilaitaan tasapuolisesti. Kunkin oppilaan tunteminen helpottaa vuorovaikutusta. Oppilaisiin tutustumiseen tarvitaan kuitenkin aikaa. Joillakin on käytössä kuulumisvihot, joihin oppilaat voivat halutessaan kirjoittaa kuulumisiaan koulun aikuiselle.

Kaverisuhteista on tärkeää keskustella myös huoltajien kanssa. Vanhempainilloissa voidaan sopia ne keinot, joilla tuetaan lasten kaverisuhteita. Sopimuksia voi tehdä esimerkiksi syntymäpäiväkutsujen jakamisesta (kutsuja ei esimerkiksi jaeta koulussa), luokkakavereiden kutumisesta kotiin tai yhteisistä kotiintuloajoista.

Vinkkejä kentältä

Luokan yhteinen kirjepäivä: Askarrellaan luokkaan postilaatikko ja järjestetään kirjetempaus. Jokainen kirjoittaa pienen kirjeen luokkakavereille sekä opettajalle. Kirjeessä voi kertoa perheestä, harrastuksista, lempiruoosta, kavereista ym. Muistutetaan kirjesalaisuudesta, luottamuksellisuudesta ja siitä, millaisista asioista kirjoitetaan, jotta kaikille tulee hyvä mieli. Tempauksen avulla vahvistetaan luokan ryhmähenkeä ja tutustumista. Samalla opettaja saa tärkeää tietoa oppilaista.

Kaveripenkki ja kaveripöytä: Sovitaan koululle tietty penkki / pöytä ruokalasta, jolle voi istahtaa, jos kaipaa seuraa.

Käräytä kaveri: Jos oppilas huomaa jonkun auttaneen toista jossakin, voi käräyttää kaverin tästä hyvästä teosta koulun aikuiselle. Aikuinen kehuu käräytettyä sopivan tilaisuuden tullen.

Raija Granroth, luokanopettaja

i Muistilista koulun aikuiselle

- Panosta luokan ryhmäytymiseen ja turvallisen ryhmän luomiseen.
- Hyödynnä opetusmenetelmiä, jotka helpottavat toisiin tutustumista ja kannustavat toimimaan kaikkien kanssa.
- Kehu hyvistä kaveritaidoista aina, kun on mahdollisuus.
- Kysele kuulumisia, kannusta ja huomioi oppilaita tasapuolisesti.
- Ota kaverisuhteet ja yksinäisyys puheeksi oppilaiden kanssa. Kysele oppilailta ja selvitä, onko joku jäänyt yksin koulussa.
- Ota oppilaiden kaverisuhteet puheeksi huoltajien kanssa.
- Korosta oppilaille, että vaikeuksiin voi saada apua. Asioista kannattaa kertoa aikuiselle. Käykää läpi, kenelle asioista voi kertoa.
- Kiinnitä huomiota oppilaiden kaverisuhteisiin. Puutu ajoissa negatiiviseen kehitykseen keskustelemalla aiheesta oppilaiden ja vanhempien kanssa.

Istumajärjestyksen vaihtaminen, esimerkki 5.-luokalta

Luokassamme vaihdetaan paikkaa noin kerran kuukaudessa. Luokan 31 oppilasta istuvat kahdeksassa ryhmässä. Jokainen paikka on numeroitu ja näkyy luokan istumajärjestykskartalla. Paikat arvotaan yksi kerrallaan nostamalla oppilaiden nimilappuja arvontalaukista.

Tavoitteena on, että oppilas vaihtaa ryhmää riittävän usein, jolloin ryhmien kokoonpano muuttuu. Periaatteena on, että kaikkien kanssa on opittava tekemään yhteistyötä.

Ryhmä voi sopia keskenään ryhmän sisäisen istumajärjestyksen ja kierron sekä ruokailujärjestysvuorolistan. Viimeiset paikat eivät ole enää valinnaisia ja sen takia ”jämpäpaikoille” jääneet ovat seuraavalla kerralla ensimmäisinä valintavuorossa.

Jos oppilas haluaa vaihtaa ryhmää kesken ”kauden”, sen on tapahduttava siten, että vanhan ja uuden ryhmän kaikkien jäsenten on hyväksyttävä vaihto, muuten opettaja ei hyväksy vaihtoa. Arvontatilanteesta poissaolevan oppilaan oikeudet pyritään ottamaan huomioon ottamalla etukäteen selvää, kenen kanssa hän mieluiten istuisi sillä hetkellä.

Timo Fordell, opettaja

Harjoitukset

Tässä osiossa:

- Tunnistetaan kaveritaitoja.
- Keskustellaan kavereiden ja kaveritaitojen tärkeydestä.
- Harjoitellaan toisten kannustamista ja huomioimista.
- Vahvistetaan ryhmähenkeä ja harjoitellaan toisten kanssa toimimista.

Vertaansa vailla -kortit:

Keskustelukortit auttavat käynnistämään keskustelua ja keventämään ryhmän ilmapiiriä. Kortit sopivat tutustumiseen, tunteiden ilmaisuun, myönteisen palautteen antamiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen.

→ Tilaa MLL:n verkkokaupasta: kauppa.mll.fi

Helposti tutuiksi

Tehtävä: Jumpataan toiminnallisilla tehtävillä.

Tavoite: Lämmitellään ja tutustutaan.

Kesto: 10 minuuttia.

1. Pyydä oppilaat piiriin. Pyydä toimimaan ohjeen mukaan:
 - Seiso yhdellä jalalla, jos olet tänään iloisella mielellä.
 - Nosta peukku ylös, jos sinulla on lemmikkieläin.
 - Näytä sormilla, kuinka monta sisarusta sinulla on yhteensä.
 - Purista sormet nyrkkiin kolme kertaa, jos söit aamupalan.
 - Laita silmät kiinni, jos nukuit viime yönä hyvin.
 - Irvistä, jos olet nauranut tänään.
 - Nosta kädet ylös, jos olet lukenut kirjaa tällä viikolla.
 - Nouse varpaillesi, jos harrastat jotain.
 - Marssi paikallasi, jos olet pelannut jotain peliä tällä viikolla.
 - Mene kyykkyyn ja hyppää ilmaan, jos sinusta on kivaa olla täällä.
2. Keskustelkaa väittämistä lisäkysymyksin, kuten esim.:
 - Mitä söit aamupalaksi?
 - Mitä kirjaa olet lukenut?
 - Mitä peliä olet pelannut?
3. Täydentäkää listaa keksimällä lisää hauskoja väittämiä.

Kaverijumppa

Tehtävä: Jumpataan toiminnallisilla tehtävillä.

Tavoite: Lämmitellään ja orientoidutaan aiheeseen.

Kesto: 10 minuuttia.

1. Pyydä oppilaat seisomaan. Lämmitelkää seuraavien ohjeiden mukaan:
 - Tee kolme kyykkyhyppyä, jos tykkäät moikkailla toisia.
 - Pyöri kolme kertaa ympäri, jos tykkäät olla toisten seurassa.
 - Kosketa päätä, olkaa, peppua, varpaita, jos viihdyt hyvin yksin.
 - Nosta molemmat kädet ylös, jos sinulla on eläinkaveri.
 - Heiluta käsiä, jos välität muista.
 - Hypi paikallasi ympäri, jos huomioit toiset positiivisesti.
 - Piirrä käsillä iso sydän, jos pidät huolta kaverista.
 - Nosta peukut pystyyn, jos haluat olla muille hyvä kaveri.
2. Keskustelkaa muutamasta väittämästä tarkemmin, esim. miten voi moikkailla, miksi se on tärkeää, miksi kannattaa olla hyvä kaveri toiselle ja millainen on hyvä kaveri.

Kaveritaitoruudukko

Tehtävä: Liikutaan tilassa ja kerätään nimiä kaveritaitoruudukkoon.

Tavoite: Tutustutaan toisiin.

Kesto: 20 minuuttia.

Tarvikkeet: Kaveritaitoruudukko (liite 1) ja kyniä.

1. Jaa kaikille kaveritaitoruudukko ja kynä.
2. Ruudukossa on erilaisia kaveritaitoja kuten "Osaan lohduttaa" tai "Saan helposti muut hyvälle tuulelle". Kerro, että meillä kaikilla on erilaisia kaveritaitoja vahvuusnamme. Tehtävänä on selvittää, minkälaisia kaveritaitoihin liittyviä vahvuuksia ryhmäläisillä on ja keneen ruudukon taito sopii.
3. Ohjeista oppilaita kulkemaan tilassa ja keräämään nimiä kysymällä toiselta, pitääkö ruudukon taito hänen kohdallaan paikkaansa. Jos näin on, kirjoitetaan hänen nimensä kyseiseen ruutuun. Tavoitteena on kerätä mahdollisimman monta nimeä ja saada ruudukko täyteen.
4. Lopuksi voit vielä käydä ruudukon asiat läpi pyytämällä oppilaita viittaamaan, jos omaa kyseisen taidon.

HYVÄ KAVERI... ottaa kaikki huomioon, auttaa joka tilanteessa, ei hauku toisia, on ystävällinen, on kiltti, on kiva, ei kiusaa, on mukava, on luotettava, on hauska, on reilu, ei valehtele, on rehellinen, on huumorintajuinen, ottaa kaikki mukaan leikkeihin, on seuraa koulun jälkeen, ei kiroile, ei satuta, ei ole ilkeä, pitää muistakin ihmisistä, on iloinen.

Latokartanon peruskoulun oppilaat

Hyvän kaverin tuntomerkit

Tehtävä: Keskustellaan hyvän kaverin tuntomerkeistä ja tehdään niistä huoneentaulu.

Tavoite: Tunnistetaan, millaista on hyvä kaveruus.

Kesto: 20 minuuttia.

1. Kysy oppilailta hyvän kaverin tuntomerkkejä. Kirjaa ylös. Seuraavaksi kysy huonon kaverin tuntomerkkejä ja kirjaa nekin ylös. Voit pohjustaa teemaa kertomalla aiheeseen liittyvän tarinan.
2. Keskustelkaa vastauksista ja siitä, miten toimia, jos hyvän kaveruuden tuntomerkit eivät toteudu. Miten toimia, kun joku sanoo ilkeästi, kiusaa tai ei ota mukaan leikkiin?
3. Tehkää huoneentaulu hyvän kaverin tuntomerkeistä.
4. Sopikaa, että luokassanne jokaisesta hyvän kaverin eleestä saa esim. helmen purkkiin. Kun purkki on täynnä, toteuttakaa jokin yhdessä sovittu palkinto, esim. leffan katsominen herkkujen kera.

Kaveritaito-kirppu

Tehtävä: Askarrellaan ja leikitään kaveritaitokirpulla.

Tavoite: Tunnistetaan kaveritaitoja.

Kesto: 45 minuuttia.

Tarvikkeet: Kaveritaito-kirppu (liite 2).

1. Tulosta kaveritaitokirppuja (jokaiselle parille/pienryhmälle yksi kirppu).
2. Pyydä oppilaita leikkaamaan kirppu ohjeiden mukaan. Taitelkaa kirput yhdessä.
3. Kerro peliohjeet:
 - Kysy kaverilta numero.
 - Kieputa kirppua peukaloiden ja etusormien välissä niin monta kertaa.
 - Pyydä kaveria valitsemaan jokin kuva.
 - Kysy kaverilta kuvan alta löytyvä kysymys ja kerro siihen liittyvä tehtävä.
4. Keskustelkaa lopuksi yhdessä: Millainen on kiva kaveri? Kuinka levittää hyvää mieltä koulussa? Miten voi toimia reilusti netissä?

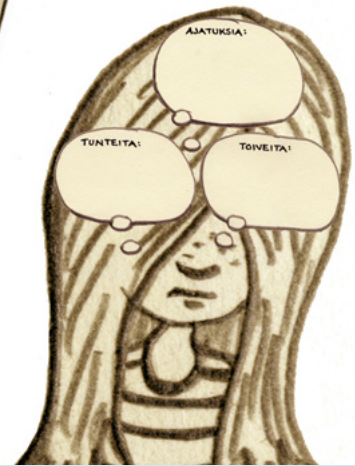
Sankarien kaveritaidot

Tehtävä: Pohditaan sankarihahmojen kaveritaitoja parin kanssa.

Tavoite: Tunnistetaan kaveritaitoja.

Kesto: 20 minuuttia.

1. Jaa parit. Jokainen pari saa jonkun sankarihahmon, esim. Batman, Pikku Myy.
2. Pohtikaa yhdessä, mitkä ovat kyseisen sankarin kaveritaidot. Millainen kaveri hän on toisille? Aikaa on 5 minuuttia. Eniten asioita keksinyt pari voittaa.
3. Pyydä oppilaita esittelemään sankarit muille ja keskustelkaa, millaista on hyvä kaveruus, mitä ovat kaveritaidot ja mihin niitä tarvitaan.

Se tiesi mun nimen!

Tehtävä: Tutustutaan sarjakuvaan ja keskustellaan sen avulla toisten huomioimisesta.

Tavoite: Eläydytään toisen näkökulmaan ja oivalletaan moikkaamisen tärkeys.

Kesto: 45 minuuttia.

Tarvikkeet: Moikkaus-sarjakuva ja Ullan mielen tähyстин (liite 3), kyniä.

Vaihe 1:

1. Jaa parit. Pyydä keskustelemaan muutaman minuutin ajan, millä tavalla voi huomioda toisia koulussa ja tehdä toisille hyvän mielen.
2. Jutelkaa moikkaamisesta ja tavoista moikata. Näytä Moikkaus-sarjakuva. Pyydä pareja lukemaan sarjakuva ja vastaamaan sen jälkeen kysymyksiin:
 - Mitä tapahtuu sarjakuvan ensimmäisessä ruudussa?
 - Mitä tapahtuu sarjakuvan toisessa ruudussa?
 - Mikä oli tarinan opetus?
3. Keskustelkaa koko ryhmän kanssa, mitä sarjakuvasa tapahtui. Kysy, mikä oli tarinan opetus. Kerro, että pienet asiat ja teot voivat olla merkittäviä yksittäiselle oppilaalle. Esimerkiksi hymy, moikkaus tai kysymys "mitä kuuluu" ovat helppoja tapoja huomioda toisia. Sopikaa yhteiseksi tavoitteeksi, että jokainen moikkaa päivittäin vähintään yhtä sellaista henkilöä, jota ei ole aiemmin moikannut.

Vaihe 2:

1. Pohtikaa Ullan tuntemuksia sarjakuvan ensimmäisessä ruudussa. Tarkastelkaa Ullan mielen tähystintä. Kerro, että mielen tähystimen avulla voi arvailla toisen ajatuksia, tunteita ja toiveita.
2. Pyydä oppilaita eläytymään Ullan tilanteeseen ja kirjoittamaan paperille ajatuksia, tunteita ja toiveita. Keskustelkaa yhdessä vastauksista.
3. Käykää lopuksi keskustelua koko ryhmässä:
 - Mitä luulette, miltä Ullasta tuntui, kun tyttö moikasi häntä?
 - Miksi tyttö tervehti Ullaa?
 - Mitä voisi tapahtua seuraavaksi?
 - Mitä voisi tapahtua seuraavalla viikolla?
 - Miten Ulla olisi voinut päästä mukaan juttelemaan?

ULLAN AJATUKSIA:

- Ei minulla ole kavereita, olen ulkopuolinen.
- Kaikki muut leikkivät keskenään ja minä olen yksin.
- Muilla on kavereita.
- En halua olla koulussa, tahdon mennä kotiin.
- Olen yksinäinen.
- Olen yksin eivätkä muut puhu minulle.
- Noi ei edes varmaan huomaa minua.
- Taas yksin.
- Ei ole mukava olla yksin.
- Onpa noi tyhmii.
- Mitähän ne sanoo?
- Kukaan ei halua minua leikkiin mukaan.
- Haluaisin kavereita.
- Olen yksin, ilman ystäviä.

ULLAN TUNTEITA:

- yksinäinen
- syrjitty
- ihmettelevä
- surullinen
- vihainen
- paha mieli

ULLAN TOIVEITA:

- Toivottavasti saan pysyvän kaverin.
- Haluaisin olla tuossa porukassa.
- Voi kun he tulisivat juttelemaan.
- Toivottavasti muut ottaisivat minut mukaan.
- Toivottavasti pääsen kaveriporukkaan.
- Kunpa joku puhuis mulle.
- Olisi mukava olla heidän kanssaan.
- Olisipa minulla kavereita.
- Pääsisinpä mukaan.
- Haluan leikkikaverin.

Teräsrautelan koulun kummioppilaat

Kollaasi kaveruudesta

Tehtävä: Askarrellaan hyvän kaveruuden kollaasi.

Tavoite: Tunnistetaan hyvää kaveruutta.

Kesto: 2 x 45 minuuttia.

Tarvikkeet: Aikakauslehtiä, A3-paperia/kartonkia, saksia, liimaa, kyniä.

1. Jaa parit.
2. Pyydä oppilaita leikkaamaan lehdistä asioita, jotka kuvaavat hyvää kaveruutta.
3. Oppilaat kokoavat kuvista ja sanoista kollaasit ja esittelevät ne muille.
4. Keskustelkaa yhdessä hyvästä kaveruudesta. Millaisia tekoja hyvä kaveri tekee, millaisia ei? Mikä on kaveruudessa tärkeää?

Vinkki: Voidaan toteuttaa myös piirrostehtävänä.

Millainen kaveri olen?

Tehtävä: Täydennetään lauseita itsenäisesti ja keskustellaan parin kanssa.

Tavoite: Pohditaan omia kaveritaitoja ja kaverisuhteita.

Kesto: 15 minuuttia.

Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

1. Valitse sopiva määrä lauseita oppilaille täydennettäväksi.
2. Ohjeista oppilaita kirjoittamaan lauseille jatko.
3. Keskustelkaa vastauksista esim. pareittain. Tehtävän voi tehdä myös itsenäisesti.

Lauseet:

- Itse olen kaverina...
- Haluaisin olla muille kaveri, joka...
- Kaverin kanssa on tärkeää...
- En pidä siitä, että muut...
- Jos kaveri suuttuu minulle, ...
- Riidan jälkeen...
- Puolustan kaveria, koska...
- Minulla on...
- Ilahdutan kaveriani niin, että...
- Toivoisin, että kaverit...

Mikä on sun lempiväri?

Tehtävä: Keskustellaan toisiin tutustumisesta ja keksitään hyviä tutustumiskysymyksiä.

Tavoite: Pohditaan hyviä keinoja ottaa kontaktia uuteen kaveriin.

Kesto: 15 minuuttia.

Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

1. Kysy oppilailta ja kirjaa ylös, missä paikoissa voi tavata uusia ihmisiä? (harrastukset, koulu, piha jne.)
2. Seuraavaksi pohtikaa tutustumisen keinoja: Miten lähestyä uutta kaveria? Mitä voi sanoa tai kysyä? Voit antaa esimerkkejä, kuten mitä harrastat, missä asut, mikä on lempivärisi, -ruokasi, -eläimesi.
3. Tämän jälkeen jutelkaa myös siitä, millaiset kysymykset ovat hyviä ja helppoja kysymyksiä tutustumiseen ja mitkä taas eivät.
4. Kerro lopuksi, että useimmat pitävät siitä, kun heiltä kysytään itsestä liittyviä kysymyksiä. Yhteisistä asioista löytää puheenaihetta, joten niitä on tapana etsiä kysymyksillä.

Vinkki: Lopuksi oppilaat voivat halutessaan näyttellä erilaisia tutustumistilanteita.

Ettei kukaan jää yksin

Suurimmalla osalla lapsista on kavereita ja ystäviä. Kuitenkin moni on jäänyt yksin ja kokee satuttavaa yksinäisyyttä. Kokemus yksinäisyydestä tai ulkopuolisuudesta aktivoituu aivoilla samalla alueella kuin fyysinen kipu. Yksinäisyys on merkittävä kehityksellinen riski. Se aiheuttaa sekä lapseen itseensä kääntyneitä (internalisoivia) että ulospäin suuntautuvia (eksternalisoivia) psyykkisiä oireita, koulusta poisjäämistä ja monenlaisia terveysriskejä.

Yksinäisyyttä on kahdenlaista. Emotionaalisesti yksinäiseltä puuttuu läheinen ystävä, jonka kanssa jakaa tärkeitä asioita. Sosiaalisesti yksinäiseltä puuttuu kaveriporukka, ryhmä, johon kuuluu.

Koska yksinäisyys on tunne, sitä voi olla vaikea havaita. Monesti yksinolo tarkoittaa myös yksinäisyyttä. Koulussa yksinäisyys näyttäytyykin monesti yksin jäämisenä ja kaverittomuutena.

Aikuinen ehkäisemässä yksinäisyyttä

Koulun aikuinen voi vaikuttaa lasten ryhmäsuhteisiin ja siten ehkäistä oppilaiden yksinäisyyttä jokapäiväisessä työssään. Tehokasta ennaltaehkäisyä on tutustumisen paikkojen luominen, luokan ryhmäyttäminen ja turvallisuuden tunteen vahvistaminen sekä kaveritaitojen harjoittelu. Kun havaitaan ryhmän ulkopuolelle sulkemista ja ryhmästä eristämistä, tilanteisiin puututaan nopeasti ja jämäkästi.

Yksinäisyys on kipeä asia ja siitä voi olla erittäin vaikea kertoa aikuisille. Sitä voi olla myös vaikea tunnistaa. Joskus voidaan ajatella, että asiat ovat kunnossa, kun oppilas näyttää viihtyvän yksin. Silloin tulisi kuitenkin selvittää, tuntee ko hän itsensä yksinäiseksi ja onko hänet suljettu porukan ulkopuolelle. Tärkeää on keskustella asiasta, rohkaista ja pohtia yhdessä keinoja tilanteeseen. Tietoa lapsen tilanteesta on tärkeää kerätä myös huoltajilta ja muilta lasta lähellä olevilta aikuisilta.

Lapselle yhteisön ulkopuolelle joutuminen merkitsee sitä, ettei hän kelpaa. Tämä aiheuttaa häpeää. Lapsi kokee, ettei hän osaa toimia tavalla, joka saa muut hyväksymään hänet. Hän pohtii, mikä minussa on vialla. Lapsi tarvitsee aikuisen tukea päästäkseen irti siitä ajatuksesta, että hän olisi itse syyppä yksinäisyyteensä.

i Miten tukea yksinäistä lasta?

- Ota asia hienovaraisesti puheeksi. Pohdi etukäteen, millaisessa tilanteessa ja koska asiasta olisi parasta puhua.
- Kuuntele, lohduta ja rohkaise. Pyydä lasta kertomaan tunteistaan ja toiveistaan.
- Kerro, että yksinäisyyttä ei tarvitse hävetä. Lapsi voi ajatella, että hänessä on jotain vikaa, kun kavereita ei löydy.
- Kannusta. Auta lasta näkemään lapsen hyvät piirteet ja tue hänen itsetuntoaan. Kehu ja anna positiivista palautetta. Sano lapselle, että hän on hyvä omana itsenään.
- Sano, että asialle voidaan tehdä jotain. Vala toivoa!
- Pohtikaa tapoja tutustua toisiin ja harjoitelkaa kontaktin ottoa. Kehitelkää yhdessä hyviä tapoja aloittaa keskustelu. Harjoitelkaa yhdessä toisiin tutustumista ja ryhmään pääsemistä.
- Keskustelkaa yhdessä, missä voisi tutustua uusiin kavereihin: Löytyisikö omalta luokalta tai toiselta luokalta joku, johon lapsi haluaisi tutustua? Entäpä pihapiiristä, tuttavien perheistä, sukulaisista tai harrastuksista?
- Keskustele tilanteesta opiskeluhuoltoryhmän kanssa ja ole yhteydessä huoltajaan. Sopikaa yhdessä, miten varmistetaan, että lapsi pääsee koulussa osaksi ryhmää.

Kiva kaveri huomaa

Jaan luokassa jokaiselle oppilaalle ”kivan kaverin”. Kivan kaverin velvollisuus on tulla kertomaan, jos omaa nimettyä kaveria kiusataan välitunnilla tai hän on jäänyt yksin. Itse on hankala tulla kertomaan kiusaamisesta tai yksin jäämisestä, mutta nimetyn kaverin kynnys tulla kertomaan opettajalle on paljon pienempi. Kysyn myös oppilailta säännöllisin väliajoin, mitä heidän seuraamalleen kaverille kuuluu.

Koululaisten yksinäisyys

Jokin aika sitten 5.-luokkalainen tyttö kirjoitti meille tutkijoille viestin: *”Minulla ei ole ketään, jolle puhua. Minua on haukuttu ja kiusattu ja tuntuu, ettei kukaan välitä. Kaikki vihaavat minua. Tuntuu kuin välillä haluaisin kuolla. Enkä jaksaisi tätä elämää. Kukaan ei jaksakaan kattaella mua. Mä elän täs maailmas haamuna, ei mua tänne kukaan jää kaipaamaan”*. Kyseessä oli ihan tavallinen, mutta kovin yksinäinen, kiltti ja kunnollinen tyttö. Kympin oppilas, joka ei aiheuttanut ongelmia tai huolta koulussa, kotona tai kaveriporukoissaan.

Liian usein me aikuiset ajattelemme, että asiat ovat kunnossa niin kauan kuin lapsemme eivät käyttäydy aggressiivisesti, epäsosiaalisesti tai saa kokeista ala-arvoisia numeroita. Näin ei kuitenkaan valitettavasti ole. Sekä suomalaisten että kansainvälisten tutkimusten mukaan yksinäisyyttä, ahdistuneisuutta, uupumusta, sosiaalisia pelkoja ja masentuneisuutta kokevat erityisesti juuri nämä kiltit ja kunnolliset, luokallaan syrjään jäävät lapset. Totta kai osa yksinäisistä oireilee pahaa oloaan myös epäsosiaalisella käyttäytymisellä – voisi sanoa onneksi, koska juuri se saa meidät aikuiset helpommin huomaamaan, ettei kaikki ole kunnossa.

Yksinäisyyttä ei ole se rentouttava ja toivottu olotila, jossa saa ihan rauhassa olla yksin, ajatella omia ajatuksiaan tai tehdä, mitä haluaa. Yksinäisyyttä on se ahdistava ja lamaanuttava tunne, ettei ole ketään, jolle ajatuksiaan jakaa tai ketään, jonka kanssa voisi lähteä elokuviin, kaupungille tai edes seisoskella välitunnilla samassa porukassa. Yksin oleminen tekee usein hyvää, yksinäisyys on sen sijaan aina satuttavaa. Erityisesti silloin, kun tunne ulkopuolisuudesta ja kuulumattomuudesta jatkuu päivästä, tilanteesta ja tilasta toiseen.

Alakoululaiset kuvaavat yksinäisyyttä kurjaksi, kamalaksi, karseaksi, tylsäksi ja inhottavaksi tunteeksi, joka voi johtaa siihen, että sairastuu, suuttuu tai vetäytyy pois kaikesta yhteisestä toiminnasta. 4.-luokkalaisen pojan mukaan: *”Kai kille pitäisi olla ainakin yksi todella hyvä ystävä, johon voisi luottaa ja joka lohduttaa kun on huono olla.”* Luokkakaveri lisää: *”Jos miettisi aina, kun näkisi jonkun yksinäisen, että mitä jos minä olisin yksinäinen, olisiko se hauskaa?”* Ei se olisi.

Miten me sitten saisimme lapsemme kertomaan tunteistaan, ystävien tai kaverien kaipuusta ennen kuin yksinäisyys

kroonistuu ja kasvaa lumipallon lailla muiksi psykososiaalisiksi ongelmiksi? Suomalaisista lapsista joka 10., joidenkin arvioiden mukaan jopa joka 5., kokee jossakin vaiheessa ahdistavaa yksinäisyyttä. Syyllisyys siitä, että ongelma olisi jotenkin oma vika, että ei oman toimintansa tai olemuksensa johdosta kelpaa toisten joukkoon, saa lapset usein vaikenemaan asiasta. Mieluummin ollaan hiljaa ja huomaamattomia kuin kerrotaan, ettei jakseta tilannetta enää kauan. Erityisesti pojillamme on tapana ”kestää kuin mies”. Karu totuus seurauksista näkyy tutkimuksissa masentuneisuuden ja itsetuhoisuuden lisäksi väkivaltaisuutena, radikalisoitumisena ja jopa äärimmäisinä tekoina.

Esimerkiksi kiusaamisesta, kuten myös masennuksesta ja ahdistuneisuudesta on viime vuosina puhuttu paljon ja ilmiöt ovat nousseet kaikkien tietoisuuteen. Tällöin myös omista vastaavista kokemuksista on helpompaa puhua. Ehkä tämän oppaan harjoitukset auttavat yhä useampia lapsia ja koulun aikuisia huomaamaan, miten kurjaa on jäädä ulkopuoliseksi ja tuntea itsensä yksinäiseksi. Ja muistamaan, miten mukavaa onkaan, kun joku tulee juttelemaan, kyselemään kuulumisia tai pyytämään mukaan leikkiin. Yksinäisen pyytäminen mukaan on helpompaa kuin uskommekaan, mutta yksinäiselle pyyntö päästä mukaan on kerta kerran jälkeen saatujen kolhujen jälkeen aina vain vaikeampaa. Usein mahdotonta.

Mitä kauemmin lapsi on yksinäinen, sitä todennäköisemmin hän tulee olemaan yksinäinen myös nuorena ja aikuisena ja sitä todennäköisemmin hänen yksinäisyyteensä tulee jossakin vaiheessa johtamaan muihin psykososiaalsiin ongelmiin. Lasten hyvinvoinnin varhainen tukeminen esimerkiksi kummioppilastoiminnalla, koulujen aikuisten moniammatillisella yhteistoiminnalla tai kotien kanssa tehtävällä tiiviimmällä yhteistyöllä on kustannuksiltaan varsin vaatimatonta. Sen sijaan syrjäytyneen nuoren hinta yhteiskunnallemme on yli miljoona, joidenkin arvioiden mukaan lähes kaksi miljoonaa euroa. Pahan olon inhimillistä hintaa on mahdotonta laskea, eivätkä lapsena ulkopuolisena vietetyt hetket unohdu koskaan. Jotakin pitäisi tehdä, mieluummin jo pian.

Niina Junttila, kasvatopsykologian professori, Turun yliopisto, kasvatustieteen professori, Jyväskylän yliopisto, Right to Belong – oikeus osallisuuteen tutkimuskonsortion johtaja

Harjoitukset

Tässä osiossa:

- Tunnistetaan, mitä yksinäisyys on.
- Keskustellaan, miten toimia, ettei kukaan jäisi yksin.
- Harjoitellaan vuorovaikutustilanteita.

Osion harjoitukset sopivat ryhmälle, jossa on turvallinen ilmapiiri ja oppilaat tuntevat toisensa.

Moikkausmylläkkä

Tehtävä: Istutaan piirissä harjoittelemassa erilaisia tapoja moikata.

Tavoite: Oivalletaan moikkaamisen tärkeys.

Kesto: 20 minuuttia.

Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

1. Pyydä oppilaat piiriin.
2. Kysy oppilailta, millaisia eri tervehtimistapoja he tietävät. Onko eri kulttuureissa eroja?
3. Jaa oppilaille paperit ja pyydä heitä kirjoittamaan siihen oma nimi. Rutistakaa paperit palloksi.
4. Pyydä oppilaita heittämään paperipallot piirin keskelle, minkä jälkeen jokainen poimii lattialta yhden pallon ja palaa takaisin omalle paikalleen piirissä. Palloja ei saa vielä avata.
5. Sopikaa yhdessä tervehtimistapa. Muistuta, että toisia tervehditään kunnioittavasti ja asiallisesti.
6. Opettaja arpoo ensimmäisen, joka saa avata paperipallonsa.
7. Arvottu oppilas lukee paperistaan nimen ja menee tervehtimään valitulla tervehtimistavalla häntä.
8. Vuoro vaihtuu ja tervehditty oppilas avaa oman paperipallonsa ja menee tervehtimään hänen paperissaan lukevaa oppilasta.
9. Leikki etenee näin, kunnes kaikki oppilaat ovat tervehditty.
10. Voitte vaihtaa tervehtimistapaa ja ottaa toisen kierroksen.
11. Keskustelkaa yhdessä tervehtimisen ja toisten huomioimisen tärkeydestä. Pienelläkin teolla voi olla suuri merkitys.

Tervehtimistapoja: ylävitonen, pään nyökkäys, halaus, kumarrus, olalle koskettaminen, nyrkit yhteen, vilkutus, käden heilautus, kenkien koskettaminen, kynnärpäämoikkaus, käsimerkit.

Yksinäisyysrinki

Tehtävä: Näytellään tilanteita, joissa havainnollistetaan kunnioittavaa kohtelua.

Tavoite: Eläydytään ulkopuolisen asemaan.

Kesto: 15 minuuttia.

1. Pyydä oppilaat piiriin.
2. Yksi oppilaista menee luokan ulkopuolelle. Kerro hänelle, että tehtävänä on tulla luokkaan sisään, moikata ja kysyä, mikä tunti on seuraavaksi.
3. Anna piiriläisille ohje, kuinka heidän tulee suhtautua ulkopuolelta tulevan oppilaaseen (ks. tilanteet alla).
4. Kutsu luokan ulkopuolella oleva oppilas sisään. Oppilaat toimivat ohjeen mukaan. Anna äänimerkki, kun tilanne on ohi.
5. Keskustelkaa yhdessä tilanteesta: miltä se tuntui sisääntulijasta, entä piirissä olevista? Mitä ajatuksia ja tunteita tilanne herätti?
6. Käykää kaikki tilanteet läpi.

Tilanteet:

Kun oppilas tulee luokkaan sisään...

1. yksi piiriläisistä moikkaa iloisesti ja vastaa kysymykseen. Muutkin moikkaavat ja tekevät tilaa piiriin.
2. hänelle tehdään tilaa, mutta vain muutama tervehtii, ilman katsekontaktia. Kukaan ei vastaa kysymykseen.
3. hänelle tehdään tilaa, mutta kysymykseen vastataan ivallisesti.
4. hänelle tehdään tilaa, mutta osa pyörittelee silmiään tai naureskelee.
5. kukaan ei kiinnitä häneen mitään huomiota eikä kysymykseen vastata, vaan jatketaan muista asioista juttelemista.

Vinkki: Jos ryhmä on iso, harjoituksen voi tehdä pienryhmissä.

Yksin oloa vai yksinäisyyttä?

Tehtävä: Vastataan väittämiin ja keskustellaan niistä.

Tavoite: Tunnistetaan yksinäisyyttä.

Kesto: 30 minuuttia.

1. Merkitse tilaan neljä nurkkaa, jotka tarkoittavat "olen täysin samaa mieltä", "olen vähän samaa mieltä", "olen vähän eri mieltä", "olen täysin eri mieltä".
2. Pyydä oppilaita menemään siihen nurkkaan, joka kuvaa omaa mielipidettä.
3. Esitä väittämiä:
 - Yksin oleminen ja yksinäisyyden tunne eivät ole sama asia. (Totta. Yksinäisyys on kipeää ja ei-toivottua, yksin oleminen itse valittua ja positiivista omaa aikaa.)
 - Yksinäisyys tuntuu pahalta. (Kyllä. Yksinäisyys satuttaa ja sillä on negatiivisia seurauksia.)
 - Kaveriporukassakin voi tuntea itsensä yksinäiseksi. (Kyllä, yksinäisyys on oma kokemus eikä se näy ulospäin.)
 - Yksinäisyyttä ei ole helppo huomata. (Yksinäisyys on tunne, joten se ei näy ulospäin.)
 - Yksinäistä pitää auttaa. (On tärkeää, että kaikilla on kavereita. Jos yksinäisyys kestää kauan, se ei tee hyvää.)
 - Jokainen on joskus yksinäinen. (Yksinäisyyden tunteet kuuluvat elämään, mutta jos ne ovat jatkuvia ja pitkittyvät, niillä on huonoja seurauksia.)
 - On tärkeää, että pärjää yksin. (Ei tarvitse pärjätä yksin. Apua pitää pyytää aina, kun on tarve.)
4. Pysähtykää keskustelemaan kunkin väittämän jälkeen.

YKSINÄISYYS ON....

- sitä, kun jää yksin kotiin tai tulee koulusta tyhjän kotiin.
- yksin olemista ilman, että tahtoo olla yksin.
- sitä, että kukaan ei halua olla kanssani.
- sitä, kun ei pääse välitunnilla leikkeihin mukaan.
- sitä, että on yksin ja tuntee olonsa hylätyksi.
- yksin oloa, jolloin kukaan ei huomioi.

YKSINÄISYYS TUNTUU...

- pelottavalta
- kurjalta
- pahalta
- hylätyltä
- surkealta
- ikävältä
- tylsältä

Maikkulan yhtenäiskoulun oppilaat

Kohtelias kieltäytyminen

Tehtävä: Keskustellaan ja harjoitellaan kohteliasta kieltäytymistä.

Tavoite: Opitaan miten voi kieltäytyä kohteliaasti seurasta.

Kesto: 45 minuuttia.

1. Kerro oppilaille, että yksi tärkeä vuorovaikutustaito on se, että osaa kieltäytyä kohteliaasti. Toisinaan on myös siedettävä sitä, että joku toinen kieltäytyy omasta seurasta. Se ei ole aina helppoa, mutta sitä voi harjoitella.
2. Keskustelkaa yhdessä:
 - Mitä voi sanoa toiselle, kun ei halua olla hänen kanssaan? Voit antaa esimerkkejä: leikitäänkö joku toinen kerta, tänään minulla on muuta, haluaisiko-han joku muu, meillä oli jo oma juttu kesken.
 - Millä tavalla asia kannattaa sanoa?
 - Mitä ja miten ei kannata sanoa, kun haluaa kieltäytyä seurasta?
 - Miksi joku haluaa kieltäytyä seurasta? Millaisessa tilanteessa?
 - Miksi ei kannata suuttua, jos joku ei halua olla sinun kanssasi? Voit muistuttaa, että aina on seuraava kerta ja suuttuminen vain vaikeuttaa seuraan pääsemistä jatkossa.
 - Milloin pitää hakea apua aikuiselta?
3. Harjoitelkaa tilanteita. Oppilaat kiertävät ympäri luokkaa ja kysyvät toisiltaan voiko liittyä seuraan. Joka toiselle vastataan kyllä ja joka toiselle kieltäydytään kohteliaasti. Silloin, kun vastaus on kyllä, oppilaat alkavat kiertää yhdessä. Tätä jatketaan, kunnes kaikki ovat yhdessä porukassa.
4. Lopuksi käykää läpi:
 - Mikä oli mielestänne paras tapa kieltäytyä kohteliaasti, mikä oli huonoin?
 - Miltä torjutuksi tuleminen tuntui?
 - Mikä voisi olla meidän luokan yhteinen tapa seurasta kieltäytymiselle?

Haastavia tilanteita

Tehtävä: Tutustutaan pienryhmissä haastaviin tilanteisiin ja esitetään ne roolileikkinä.

Tavoite: Keksitään ratkaisuja haastaviin vuorovaikutustilanteisiin.

Kesto: 45 minuuttia.

1. Jaa pienryhmät ja kullekin ryhmälle oma haastava tilanne.
2. Ryhmien tehtävänä on keksiä tilanteelle ratkaisu.
3. Kukin ryhmä esittää roolileikkinä tilanteen ja oman ratkaisunsa.
4. Keskustelkaa: Toimiko tapa? Millaisia haasteita voi tulla? Mitä muita ratkaisuja keksitte?

Tilanteet:

- Yhtä oppilasta haukutaan juuri ennen kuin opettaja tulee luokkaan.
- Kaikki puhuvat innoissaan jostakin asiasta, mutta yksi joukosta ei ymmärrä asiaa.
- Et pääse mukaan ryhmätyöhön, johon haluaisit.
- Luokkaasi on tullut uusi oppilas, joka ei tunne vielä ketään.
- Huomaat jonkun olevan jatkuvasti välitunnilla yksin.

Ruokalassa

Tehtävä: Täydennetään sarjakuva ja keskustellaan.

Tavoite: Pohditaan keinoja tukea yksin jäänyttä oppilasta.

Kesto: 45 minuuttia.

Tarvikkeet: Ruokalassa-sarjakuva (liite 4), kyniä.

1. Jaa oppilaille Ruokalassa-sarjakuva.
2. Tutustukaa sarjakuvaan yhdessä keskustelemalla, mitä siinä tapahtuu. Mitä sarjakuvan viimeisessä ruudussa voisi tapahtua, jotta tarinalle tulisi hyvä loppu?
3. Ohjeista oppilaita täydentämään sarjakuva piirtämällä viimeinen ruutu valmiiksi.
4. Kiinnittäkää valmiit työt seinälle tai laittakaa pöydälle esille. Pyydä oppilaita esittelemään omat sarjakuvansa ja keskustelkaa tarinan loppuratkaisuista.
5. Lopuksi pohtikaa yhdessä, mitä voisi tapahtua seuraavaksi, jos tilanne jatkuisi? Entä seuraavalla viikolla?

Vinkki: Sarjakuvista voi koostaa myös näytelmän. Valitkaa yksi hyvä loppuratkaisu ja näytelkää se. Käykää sen jälkeen keskustelua:

- Mitä näytelmässä oikein tapahtui?
- Miten näytelmän päähenkilö koki tilanteen? Mitä hän ajatteli? Miltä hänestä tuntui?
- Miksi näytelmän päähenkilö toimi siten kuin toimi?
- Ihmetyttääkö jonkun muun henkilön käyttäytyminen? Miksi?

Kummioppilastoiminta vahvistaa kaveritaitoja

Kummioppilastoiminnan ideana on, että isommat oppilaat toimivat pienten oppilaiden tukena koulun arjessa. Toiminnan tavoitteena on vahvistaa kouluviihtymistä ja positiivista ilmapiiriä, tukea 1.-luokkalaisten koulun aloittamista sekä tukea oppilaiden taitoja toimia yhdessä.

Monesti kummioppilastoimintaa toteutetaan 1. ja 5. tai 6. luokan kesken. Kukin 1.-luokkalainen saa oman kummioppilaan 5. tai 6.-luokkalaisesta. Joissakin kouluissa kummitoiminta alkaa esimerkiksi esikoululaisten ja 4.-luokkalaisten kesken. Tällöin yhteistä toiminta-aikaa on enemmän. Myös koko luokka tai pienryhmä voi olla kummioppilaana toiselle luokalle tai samankokoiselle pienryhmälle.

Kummioppilaat auttavat ekaluokkalaisia sopeutumaan koulun alkuun esimerkiksi tutustuttamalla heitä koulun tiloihin ja sääntöihin sekä järjestämällä tutustumisleikkejä. Parhaimmillaan oma kummioppilas tulee tutuksi jo keväällä, kun tulevat 1.-luokkalaisten tulevat vanhempineen tutustumaan kouluun. Samalla vanhemmatkin näkevät, kuka toimii oman lapsen kummioppilaana.

On tärkeää, että kummioppilaat saavat ohjausta ja valmennusta tehtävänsä. Yhdessä on hyvä käydä läpi, mikä merkitys kummioppilaana toimimisella on ja mitä kummioppilas voi myös itse oppia. Keskeistä on, että kummioppilas on itse kiinnostunut ja innostunut tehtävästään. Joskus kummiparin työskentely ei syystä tai toisesta toimi, jolloin opettajien on hyvä pohtia vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa kummioppilastoimintaa. On tärkeä jutella myös

i Eka- ja tokaluokkalaisten on tärkeää:

- luottaa omaan kummioppilaaseen
- muistaa, että kummioppilaalla on myös muita vastuita ja oma ystäväpiiri
- kunnioittaa kummioppilaan tietoja, taitoja ja rajoja
- kertoa aikuisille, jos huomaa kiusaamista tai jonkun olevan ilman kavereita

pienten kanssa siitä, mikä on kummioppilaan tehtävä ja mikä ei.

Kummivuoden aikana voi tehdä lähes mitä vain yhdessä. Yhteiset lukuhetket, liikuntatunnit, esitys juhlissa, retket (kirjastoon, puistoon tai museoon), askartelut (pääsiäisenä, ystävänpäivänä ja jouluna) tai leipominen ovat esimerkkejä yhteisestä toiminnasta. Välituntisin kummioppilaat voivat ohjata erilaisia leikkejä ja pelejä. Konkreettista apua kummioppilaat tarjoavat muun muassa liikuntatunneilla luistinten sitomisessa. Kummioppilaat voivat myös auttaa ulkovaatteiden pukemisessa, tai yhdessä voidaan opetella kengännauhojen sitomista.

Kummioppilaat toimivat nuoremmille oppilaille tärkeänä esimerkkinä kavereudesta. Kummioppilastoiminta on myös luonteva paikka harjoitella eri ikäisten kanssa toimimista.

KUMMIOPPILAAT VOIVAT:

- tukea kouluun sopeutumista
- tutustuttaa koulun tiloihin ja pihaan
- tutustuttaa uusiin koulukavereihin esimerkiksi välitunneilla järjestämällä leikkejä
- kertoa koulun säännöistä
- kysellä kuulumisia, moikkaila ja huomioida
- olla apuna oppitunneilla
- tehdä yhdessä harjoituksia ja leikkejä kummitunneilla
- kutsua yhteiseen juhlaan tai retkelle
- kulkea koulumatkan yhdessä
- olla esimerkkinä toiset huomioivassa käytöksessä
- kertoa aikuisille, jos huomaa kiusaamista tai jonkun olevan ilman kavereita

Haluatko lisää tietoa kummioppilastoiminnasta ja kummioppilaiden kouluttamisesta?

→ mll.fi/kummioppilastoiminta

→ [Aineistot kummioppilastoimintaan](#)

Kummioppilaat suunnittelevat itse

Parhaimmillaan kummioppilastoiminta on oppilaiden itsensä suunnittelemaa. Osallisuus innostaa myös sitoutumaan toimintaan. On hyvä, että oppilaat saavat kokemuksia toisensa ohjaamisesta ja toisilta oppimisesta. Nuoremmilta oppilailta kannattaa kysyä heidän toiveitaan toiminnasta.

Yhteiset kummitunnit on yksi kummioppilastoiminnan muoto. Kummituntien tavoitteena on, että oppilaat tutustuvat toisiinsa paremmin ja luokkiin syntyy hyvää yhteishenkeä. Kummitunneilla voi esimerkiksi pohtia yhdessä, millaista on hyvä kaveruus ja miten voi huomioida toisia koulussa.

Kummioppilaat voivat itse suunnitella sisältöä kummitunneille. He voivat myös ohjata harjoituksia ja leikkejä. Opettajat toimivat kummitunnilla ohjaajina ja pitävät huolen kokonaisuudesta ja työrauhasta. Kun kummioppilaat saavat vastuuta toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta, he oppivat samalla tärkeitä taitoja.

Vinkki kentältä

Meillä kummitunnit suunniteltiin niin, että aluksi sovittiin pienten opettajan kanssa heille sopivan päivän sekä aiheen. Seuraavaksi kerroin nämä tiedot oppilaille, jotka alkoivat keksimään erilaisia ideoita. Sitten kävimme niitä läpi ja mietimme haasteet ja mahdollisuudet. Tällä tavoin saimme koottua ja työstettyä erilaisia ehdotuksia, joista lopulta äänestimme parhaat toteutettavaksi. Harjoittelimme kertomaan toiminnasta pikkuoppilaille ja valitsimme vastuhenkilöt eri asioille, kuten sääntöjen kertomiselle ja pelin välineistöä huolehtimiselle. Itse kummituntien aikana olinkin sitten vain seuraamassa tilanteita puuttumatta mihinkään, ellei minulta erikseen kysyty. Tällä tavalla omat oppilaani saivat tuntea, että heillä on vastuuta ja luottamusta.

Eero Joenpolku, luokanopettaja

Harjoitukset

Tässä osiossa:

- Pohditaan, mitä on hyvä kummius.
- Ideoidaan kummioppilastoimintaa, joka tukee kaveruutta ja ehkäisee yksinäisyyttä.
- Suunnitellaan kaveruusaiheista kummituntia.

Kummioppilashahmot

Tehtävä: Piirretään kummioppilashahmot ja keskustellaan kummina toimimisesta.

Tavoite: Pohditaan, millainen on hyvä kummioppilas.

Kesto: 45 minuuttia.

Tarvikkeet: Isoa paperia, kyniä, tusseja, vesivärit tms.

1. Jaa oppilaat pienryhmiin.
2. Jaa kullekin ryhmälle iso paperi ja pyydä piirtämään iso kummioppilashahmo, esim. piparkakku-ukko.
3. Pyydä oppilaita pohtimaan seuraavia kysymyksiä ja kirjoittamaan vastaukset hahmon viereen tai sisään: Millainen on hyvä kummioppilas? Millaisia tekoja hyvä kummioppilas tekee? Mitä kummioppilas itse oppii toimiessaan kummioppilana?
4. Kun hahmot ovat valmiit, esitelkää ne ryhmässä.
5. Keskustelkaa myös siitä, mikä estää toimimasta hyvän kummioppilaan tavoin. Mitä silloin voidaan tehdä?
6. Laittakaa valmiit hahmot seinälle ja esitelkää ne omalle kummiluokalle.

KOULUSSA VIIHTYY, JOS...

- otetaan kaikki huomioon ja keuhutaan asioissa, joissa kukin on hyvä.
- ei jätetä ketään yksin, vaan otetaan kaikki mukaan.
- jokainen voi mennä yksinäisen oppilaan luo.
- jokainen pyytää anteeksi, jos on satuttanut jotain toista.
- näen yksinäisen, pyydän, haluaako hän peliin.
- jokainen tervehtisi jokaista koululaista.
- kukaan ei kiusaa ketään koulussa.
- tarjoaa apua, jos joku tarvitsee.
- kaikki olisivat kaikille kaveri.
- kaikki pääsisivät yhteisymmärrykseen ja tottelisivat opettajia.

Kaikki voi hymyillä toisille, se piristää!

Teräsrautelan koulun oppilaat

Kaikki samaan veneeseen

Tehtävä: Piirretään vertauskuva ja pohditaan pienryhmissä yksinäisyyden ehkäisyä.

Tavoite: Oivalletaan, mitä kummioppilaat voivat tehdä ehkäistäkseen yksinäisyyttä koulussa.

Kesto: 45 minuuttia.

Tarvikkeet: Tarralappuja ja kyniä.

1. Kerro, että tehtävänä on pohtia kummioppilaiden mahdollisuuksia ehkäistä yksinäisyyttä koulussa.
2. Piirrä taululle vene, jonka laidan yli roikkuu köysitikkaat ja pelastusrengas.
3. Kerro, että vene kuvastaa sitä, miten kaikki saadaan "samaa veneeseen", mukaan ryhmään. Köysitikkaita tarvitaan silloin, kun joku on putoamassa veneestä. Jos joku on pudonnut veneestä, tarvitaan pelastusrengas. Silloin tarvitaan jo aikuisen apua.
4. Jaa pienryhmät ja pyydä oppilaita pohtimaan vastauksia alla oleviin kysymyksiin. Jokaista kysymystä pohditaan erikseen ja vastaukset kirjoitetaan tarralappuihin (1 asia/lappu).
 - Miten kummioppilas voi auttaa kummiluokkalaisia tutustumaan toisiinsa?
 - Mitä kummioppilas voi tehdä, jos huomaa jonkun jääneen yksin tai ulkopuoliseksi koulussa?
 - Miten koulun aikuiset voivat auttaa oppilasta, joka on jäänyt yksin?
5. Jokainen ryhmä tuo omat lappunsa niin, että ensimmäisen kysymyksen vastaukset kiinnitetään veneeseen, toisen kysymyksen vastaukset köysitikkaisiin ja kolmannen pelastusrenkaaseen.
6. Pyydä ryhmiä esittelemään omat lappunsa ja keskustelkaa yhdessä vastauksista.

Vinkki: Jatkaa työskentelyä!

Suunnitelkaa toimintaa, jonka avulla voi toteuttaa edellä pohdittuja asioita. Sopikaa, järjestetäänkö esim. kummitunti, toteutetaanko välituntitoimintaa, tehdäänkö yhteinen retki jne. Huom. Seuraavassa harjoituksessa on runko kummitunnin suunnitteluun.

Kummitunnin suunnittelu

Tehtävä: Suunnitellaan kaveriaiheisen kummitunnin sisältö.

Tavoite: Oppia pitämään kummitunti pienemmille.

Kesto: 45 minuuttia.

Tarvikkeet: kyniä, paperia, apukysymykset (liite 5).

1. Jaa oppilaat pienryhmiin.
2. Keskustelkaa tunnin aiheesta ja kummitunnin toteuttamisesta. On hyvä huomioida kummiluokkalaisten taidot: minkälaisia harjoituksia voidaan tehdä? Tarvitaanko esimerkiksi luku- tai kirjoitustaitoa? Millaisiin harjoituksiin he jaksavat keskittyä parhaiten? Millä tavalla harjoitusten ohjeet kannattaa antaa?
3. Anna kullekin ryhmälle oma kummitunnin osa suunniteltavaksi. Jaa ryhmille myös apukysymykset.
4. Auta ryhmiä suunnittelussa.
5. Käykää lopuksi yhdessä läpi kunkin ryhmän suunnitelmat. Pohtikaa, ovatko suunnitellut harjoitukset ja leikit sellaisia, että niissä otetaan kaikki huomioon, ne eivät loukkaa ketään ja edistävät hyvää kaveruutta. Sopikaa, missä järjestyksessä ja kuka ohjaa leikit.
6. Harjoitelkaa kummitunnin ohjaamista omassa luokassa ennen kuin tunti ohjataan nuoremmille oppilaille. Tehkää jokainen leikki alusta loppuun kummioppilaiden ohjaamana.

Ryhmä 1. Kummitunnin aloitus ja tutustuminen

- Miten kummitunti voidaan aloittaa mukavalla tavalla?
- Miten oppilaat esittäytyvät toisilleen?
- Miten tutustutaan paremmin toisiin? Minkälainen leikki voisi olla hyvä tähän?

Ryhmä 2. Ryhmätyö tai yhteistyöleikki

- Miten harjoitellaan yhteistyötä? Minkälainen leikki tai ryhmätyö sopisi tähän?
- Miten ryhmät jaetaan, jos kyseessä on ryhmätyö?
- Miten ryhmätyöt esitellään toisille?

Ryhmä 3. Keskustelu ja kaverileikki

- Miten hyvästä kaveruudesta voisi keskustella oppilaiden kanssa?
- Mitä oppilailta voisi kysyä?
- Minkälaisen leikin keksisitte hyvästä kaveruudesta ja toisten huomioimisesta?

Ryhmä 4. Kummitunnin lopetus ja loppuleikki

- Miten saadaan selville, mitä mieltä oppilaat olivat tunnista?
- Miten saadaan selville, millaisia toiveita oppilailla on tulevista yhteisistä tunneista?
- Minkälainen olisi kiva loppuleikki, josta kaikille jäisi hyvä mieli?

Ideoita kummioppilastoimintaan

Tässä luvussa on erilaisia vinkkejä kummioppilastoimintaan. Alussa on esimerkkejä kummioppilaiden ohjaamasta välituntitoiminnasta sekä kuvauksia koulujen kummioppilastoiminnasta. Lopussa on kummitunneille sopivia harjoituksia, jotka käsittelevät tutustumista, kaveruutta ja toisten huomioimista.

Vinkkejä välitunneille

Kiusaamista ja ulossulkemista tapahtuu usein välitunneilla. Sen vuoksi ohjattu välituntitoiminta on hyvä keino ehkäistä kiusaamista ja yksinäisyyttä sekä tukea oppilaiden tutustumista toisiinsa. Välituntisin on mahdollista järjestää matalan kynnyksen tilanteita, jotka helpottavat mukaan tulemistä ja osallistumista yhteiseen toimintaan. Samalla vahvistetaan hyvää yhteishenkeä ja tuodaan iloa koulupäiviin.

Välituntiliikuttajat

Välituntiliikuttajat järjestävät kerran viikossa erilaisia pelejä, leikkejä ja muuta toimintaa koulun oppilaille.

Välituntikioski

Välituntikioskista voi lainata pelivälineen ja välituntikaverin. Kummioppilaat voivat sopia välituntikioski vuorot.

Viikkotehtävä

Viikkotehtävän ideana on kiinnittää viikon ajan erityistä huomiota toisten huomioimiseen välitunneilla. Aluksi sovitaan, kuka toteuttaa viikkotehtävän kenellekin oppilaalle. Sopivia tapoja ovat esimerkiksi moikkaaminen, kuulumisten kyseleminen, toisen kannustaminen, toisen huomioiminen, hymy, pyytäminen mukaan johonkin toimintaan, juttelu.

Frendivälkkä

Frendivälkkällä kummioppilaat kutsuvat omat oppilaansa tekemään yhdessä jotakin mukavaa välituntitoimintaa. Frendivälkkä voidaan järjestää muutaman kerran viikossa. Oppilaille voidaan järjestää pienimuotoinen kysely siitä, mitä välitunnilla olisi mukava tehdä yhdessä.

Toimintapisteitä yhteistyössä

Ohjatun välituntitoiminnan järjestämisessä voi tehdä yhteistyötä järjestöjen, nuorisotoimen tai paikallisten oppilaitosten kanssa. Oulussa Diakoniaopiston lähihoitaja-opiskelijat toteuttivat osana opintojaan välituntitoimintaa Maikkulan yhtenäiskoulussa. Välituntitoimintaa järjestettiin eri toimintapisteissä viikon ajan aina pitkällä välitunnilla (30 minuuttia). Oli muun muassa nukketeatteri, lumiveistoskisa, ystävänäuhan teko, lauluhetki, kaupunkimaalaus sekä pelejä ja leikkejä sisällä (esimerkiksi pingis ja pallopelit) ja ulkona.

Esimerkkejä kouluilta

Maikkulan yhtenäiskoulu

Timo Fordell, luokanopettaja

Maikkulan koulussa 5.-luokkalaiset toimivat kummioppilaina 1.-luokkalaisille, joten luokilla on kaksi yhteistä toimintavuotta. Heti lukuvuoden alussa valitaan kummioparit. Oppilaat tutustuvat toisiinsa sekä ohjatusti että välitunneilla. Kummioppilaat tekevät omalle oppilaalle tervetuliaiskortin, jossa on kuva kortin tekijästä ja tervetuliaistoivotus. Kortissa kerrotaan myös omasta koulusta ja koulunkäynnistä isomman oppilaan näkökulmasta. Myös ekaluokkalaiset tekevät kummioppilaille kortit, joihin he piirtävät kuvan siitä, mitä he haluaisivat tehdä yhdessä kummioppilaan kanssa.

Koska kaikki 1.-luokkalaiset eivät osaa vielä lukea koulun tullessaan, yhteiset lukuhetket ovat erittäin suosittuja. Kun 1.-luokkalaisten taidot vähitellen kehittyvät, yhteisissä lukuhetkissä luetaan vuorotellen, ja isomman oppilaan rakentava palaute lämmittää 1.-luokkalaisten mieltä. Kun ekaluokkalaiset ottavat ensimmäisiä askeleitaan tieto- ja viestintätekniikassa, toimivat isommat oppilaat apuopettajina. Esimerkiksi erilaisissa kyselyissä isommat oppilaat ovat olleet apuna niin teknisissä kuin sisällöllisissä kysymyksissä, jotta kysely on voitu toteuttaa onnistuneesti.

Kummioppilaat ovat olleet apuna myös sadutuksessa: ekaluokkalaiset ovat kertoneet itse keksimänsä tarinan kummioppilaalle, joka on kirjoittanut sen ylös. Kummioppilaalla on ollut myös mahdollisuus antaa vinkkejä tarinan etenemiseen. Useampana syksynä 5.-luokkalaiset ovat itse kirjoittaneet käsikirjoitukset 1.-luokkalaisille esitettävään käsinnuketeatteriesityksiin. Aiheena on ”Miten 1.-luokkainen näkee koulun ja koulunkäynnin?” Isommat oppilaat peilaavat omia kokemuksiaan ja siirtävät ne esityksiinsä. Aiheet tulevat oppilaiden arkisista ongelmista ja ennen kaikkea 1.-luokkalaisten näkökulmasta kuvattuna.

Alkusyksystä 5.-luokkalaiset ovat suunnitelleet koulun lähialueelle reitin, jonka avulla perehdytään koulumatkan kulkemiseen ja mahdollisiin vaaran paikkoihin. Ensin 5.-luokkalaiset kulkevat tuon reitin yhdessä, ja opettajan johdolla käydään läpi rastipysäkit ja niiden sisällöt. Sen jälkeen kukin kummioppilas kulkee oman oppilaansa kanssa reitin ja opettaa sovitut asiat. Sisältöinä on ollut muun

muassa kulkeminen yhdistetyllä kevyen liikenteen väylällä, suojatien käyttö ja ylittäminen, bussipysäkillä käyttäytyminen ja nouseminen bussiin sekä liikennemerkkitietous. Kävelyn päätteeksi kummioppilaasta ja ekaluokkalaisesta on otettu yhteiskuva, josta on tehty ”taulu”. Kumpikin kirjoittaa tauluun koristeellisesti toisen nimen. Kuvat ovat kunniapaikalla 1. luokassa ja todella tärkeitä oppilaille.

Yhteisiä ruokailuhetkiä on pyritty pitämään säännöllisesti. Näissä tilanteissa isommat oppilaat perehdyttävät nuorempia oppilaita oikeisiin ruokailutapoihin sekä hyvään käyttäytymiseen. Yhteiset liikunta- ja leikki-tunnit ovat olleet odotettuja tapahtumia. Etenkin talvella luistelujaksolla kummioppilaista on suuri apu, kun he auttavat luistimet jalkaan. Näillä tunteilla jää paljon enemmän aikaa itse tekemiselle, ja yhteiset leikit ja kilpailut tiivistävät oppilaiden välisiä suhteita.

Neulamäen koulu

Kaisa Lähtevänoja, luokanopettaja

Koulumme 5.luokkalaiset toimivat ekaluokkalaisten kummeina. Kummitoiminta jatkuu siis 2 vuotta. Kummi vuosi lähtee liikkeelle elokuussa kummioparien valinnalla. Kummi vuoteen kuuluu muun muassa yhteisiä koululounaita sekä leikkejä välitunneilla. Syksyn liikuntapäivässä kummioparit toteuttavat yhdessä tehtäviä luonnossa. Ystävänpäivänä leivotaan tai tehdään muuta mukavaa.

Teräsrautelan koulu

Johanna Erkkilä, rehtori

Irene Lamppu, aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja

Teräsrautelan koulussa pienen ja ison oppilaan kummi-suhde alkaa esikouluvuoden keväällä. Se helpottaa koulun aloittamista syksyllä, kun oma tuttu ja turvallinen kummioppilas on vastaanottamassa omaa ekaluokkalaistaan. Keväällä 5.-luokkalaisille kerrotaan kummioppilastoinnasta, sen tavoitteista ja periaatteista. Tämän jälkeen

muodostetaan kummioparit niin, että otetaan huomioon ekaluokkalaisten toiveet ja asuinpaikat. Näin kummioppilaat voivat toimia myös koulumatkalla tukena ja turvana.

Toukokuussa järjestetään tutustumispäivä, jolloin kummioppilaat tutustuttavat tulevat ekaluokkalaiset kouluun ja järjestävät tempuradan liikuntasaliin. Kummioppilaat askartelevat myös valmiiksi oppilailleen nimilaput, joihin merkitään muun muassa kummioppilaan yhteystiedot. Kummioppilaille valitaan aina myös varakummioppilaat, sairastapausten ja muiden muutosten varalta.

Yhteistä toimintaa järjestetään muutamia kertoja lukukauden aikana. Toimintaa on sekä sisällä että ulkona. Sisätiloissa toiminta on pienimuotoista askartelua, esimerkiksi yhteisen tilan koristelua jouluksi tai piparien paistoa ja lautapeliä pelaamista sekä vapaata leppoisaa yhdessä oloa. Kummioppilaat toimivat apuna myös oppitunneilla. Pihalla järjestetään muun muassa kuvasuunnistusta, ”koululaisten golf-rata” sekä pienimuotoisia tehtäviä luonnossa.

Kouluvaarit ovat olleet joitakin kertoja pihatapahtumassa mukana. Kouluvaarit ovat vapaaehtoisia, jotka haluavat toimia oppilaiden ja opettajien apuna koulun arjessa. Kum-

mitoimintaa on yleensä aamupäivisin, ja se päättyy yhteiseen kouluruokailuun.

Koulussa on käytössä kummikansiot. 6.-luokkalaisten kanssa keskustellaan alkusyksystä kansioiden tekemisestä. Kummioppilaat saavat valita, tehdäänkö kansiot vai ei. Jos tehdään, kansioiden tekemiseen sitoudutaan koko vuodeksi. Kansio säilytetään kummioppilaan pulpetissa ja sitä voi työstää aina, kun itselle sopii. Aluksi tehdään kanteet ja kiinnitetään sivut. Kanteen tulevat numerot 1, 6 ja 7. Numero 1 symboloi aloitettavaa 1.-luokkalaista, numero 6 symboloi 6.-luokkalaista ja numero 7 yläkouluun siirtävää 6-luokkalaista sekä 1.-luokkalaista, joka täyttää 7 vuotta lukukauden aikana. Kansista tehdään värikkäät, jokainen taitojensa mukaan. Kansio sisältää pieniä tehtäviä sekä hauskoja sattumuksia tekijän alakoulualta. Samalla on tarkoitus kertoa välitunneilla leikityistä pihaleikeistä ja -peleistä. Kummioppilas voi kertoa myös jotain itsestään (esimerkiksi ensimmäisestä koulupäivästä, opettajasta, mieliruuasta koulussa). Kummikansiot luovutetaan toukokuussa tuleville ekaluokkalaistille. Kummikansioista on tulot odotettuja.

Latokartanon peruskoulu

Latokartanon peruskoulun 4.-5. luokka suunnitteli kaverusaiheisen kummitunnin pienryhmätyöskentelynä. Kukin ryhmä työsti oman osuuden, jonka he ohjasivat kummitunnilla. Kummitunnin kesto oli 45 minuuttia ja se pidettiin liikuntasalissa. Leikkien välissä asetuttiin istumaan, jolloin ohjeistusten antaminen sujui helpommin. Opettaja huolehti aikataulusta ja ryhmän hallinnasta. Kummioppilaat ohjeistivat leikit.

1. Kummitunnin aloitus

Asettukaa istumaan penkeille tai lattialle. Esittäytykää ja kertokaa kummitunnin tavoitteet. Tavoitteena on viettää mukava liikunnallinen oppitunti, jolla leikitään ja keskustellaan kaveruudesta kummioppilaiden opastuksella.

2. Kuulumiset

Sopikaa, ketkä kummioppilaista (valitkaa esimerkiksi neljä) kyselevät nuoremmilta oppilailta kuulumisia. Oppilaat vastaavat viittaamalla.

3. Ryhmiin jako

Pyytäkää oppilaita tulemaan jonoihin neljän kummioppilaan taakse siten, että kuhunkin jonoon tulee yhtä paljon oppilaita. Jonoista muodostuu pienryhmät, jotka istuvat kukin omaan piiriin.

4. Nimileikki

Jokaisen piirin kummioppilas kertoo leikin säännöt. Yksi aloittaa ja sanoo oman nimensä sekä yhden oman etunimen ensimmäisellä kirjaimella alkavan asian, josta tykkää. Jos on vaikea keksiä tykkäämisen kohteita, muut auttavat. Käydään kaikki läpi. Pyytäkää painamaan mieleen, kenen kanssa on samassa piirissä. Samoja ryhmiä käytetään myöhemmin.

5. Tutustumishippa

Valitkaa kaksi kiinniottajaa. Kiinni jäänyt jää paikalleen seisomaan. Hänet voi pelastaa kättelemällä ja sanomalla oman nimen. Vaihtakaa kiinniottajia tarvittaessa. Valitkaa kiinniottajiksi vaikka kummipari. Leikissä voidaan kokeilla myös toista pelastamistapaa, kuten esimerkiksi antamalla toiselle yläfemra ja sanomalla oma nimi.

6. Kaveruudesta kertominen

Kummioppilaat kysyvät oppilailta kaveruudesta. Voidaan keskustella myös pienryhmissä tai kummipareittain: Mil-

Kummitunnin rakenne:

1. Kummitunnin aloitus
2. Kuulumiset
3. Ryhmiin jako
4. Nimileikki
5. Tutustumishippa
6. Kaveruudesta kertominen
7. Suklaahippa
8. Kynäleikki
9. Sydänleikki
10. Purku

lainen on hyvä ystävä? Mitä hyvä ystävä tekee? Mitä hyvä ystävä ei tee? Miksi ystävät ovat tärkeitä? Mitä ystävien kanssa voi tehdä? Kuka on sinun paras ystäväsi ja miksi?

7. Suklaahippa

Valitkaa kaksi kiinniottajaa. Kiinni jäänyt menee makamaan lattialle. Muut voivat pelastaa hänet seisomalla viereen ja hieromalla omaa vatsaa. Samalla pitää sanoa ”nami nami suklaata”. Vaihtakaa välillä kiinniottajia.

8. Kynäleikki

Muodostakaa neljä piiriä (samat piirit kuin alussa). Jakaakaa jokaiseen piiriin kynä. Jokainen piiri valitsee yhden vapaaehtoisesta, joka menee aluksi pois piiristä. Piirissä istutaan jalat koukussa ja kynää kuljetetaan jalkojen ali seuraavalle. Vapaaehtoinen tulee piirin keskelle seisomaan tai istumaan. Tarkoituksena on kuljettaa kynää siten, että keskellä oleva ei huomaa, missä kynä liikkuu. Jos hän huomaa kenellä kynä on, hän osoittaa tätä henkilöä. Jos arvaus meni oikein, kynää pitänyt ja keskellä ollut vaihtavat paikkaa.

9. Sydänleikki

Jakakaa jokaiselle sydämen muotoinen pahvi, joka kiinnitetään teipillä selkään. Sydämiin kirjoitetaan mukavia asioita toisesta. Kannattaa muistuttaa, mitkä asiat ovat mukavia ja mitkä eivät tunnu kivoilta. Muistuttakaa, että kaikkien sydämiin on tärkeä kirjoittaa jotain.

10. Purku

Kysykää lopuksi oppilailta, mitä mieltä he olivat tunnista ja mikä oli kivointa. Voitte kerätä palautetta kummipareittain. Kummioppilas kysyy ja kirjaa vastaukset paperille. Kysymyksenä voi olla esimerkiksi: Mitä pidit tunnista? Mikä oli kivointa? Mikä tylsintä? Mitä haluisit tehdä seuraavalla kerralla?

Harjoitukset kummitunneille

Tässä osiossa:

- Tutustutaan toisiin.
- Tutustutaan omaan kummipariin.
- Harjoitellaan kaveritaitoja.

Yhteiset kummitunnit vaativat sopivan tilan. Monesti luokkahuoneeseen ei mahdu, joten tarvitaan liikuntasali tai isompi luokka. Kahden luokan oppilaat muodostavat ison joukon, joten osassa harjoituksista ryhmä kannattaa jakaa puoliksi – toki siten, että kummiparit ovat samassa ryhmässä. Kummitunnin jälkeen on hyvä käydä palautekeskustelu kummioppilaiden kanssa: miten kummitunti sujui, mikä toimi, minkä voisi tehdä paremmin?

Kuka vei open kynän?

Tehtävä: Leikitään nimileikkiä piirissä.

Tavoite: Lämmitellään ja opitaan nimiä.

Kesto: 10 minuuttia.

Tarvikkeet: Sanomalehti.

1. Pyydä oppilaat piiriin.
2. Valitkaa aloittaja, joka seisoo piirin keskellä sanomalehtirullan kanssa.
3. Aloittaja kysyy joltakin oppilaalta ”Kuka vei open kynän?”
4. Tämä oppilas valitsee piiristä yhden oppilaan (esim. Elsin) ja vastaa ”Open kynän vei Elsi”.
5. Aloittaja yrittää koskea sanomalehdellä Elsin polvea ennen kuin tämä ehtii sanoa jonkun toisen nimen. Jos Elsi ei ehdi sanoa uutta nimeä, siirtyy hän piirin keskelle. Muistuta, että lehdellä kosketetaan polvea, ei lyödä.
6. Jatkaa leikkiä, kunnes kaikkien nimet on sanottu ainakin kerran.

Kiva kompis

Tehtävä: Leikitään piirileikkiä.

Tavoite: Luodaan hyvää ryhmähenkeä.

Kesto: 10 minuuttia.

1. Pyydä oppilaat piiriin.
2. Pohtikaa, millä eri nimillä kaveria voi kutsua.
3. Valitkaa aloittaja eli kiertäjä sekä yksi kaveri-sana.
4. Kiertäjä kiertää piiriä myötäpäivään ja koskettaa vuorotellen jokaisen olkapäätä ja sanoo valitun kaveri-sanan. Muistuta kunnioittavasta kosketuksesta.
5. Se, jolle kiertäjä sanookin ”kiva kompis”, lähtee juoksemaan vastapäivään ja kiertäjä myötäpäivään.
6. Kun juoksijat kohtaavat, he kyykistyvät ja sanovat toisilleen ”moi moi”.
7. Se, kumpi saapuu lähtöpaikkaan viimeisenä, jatkaa kiertäjänä.

i Leikki on mukaelma tutusta tervapataleikistä.

Parimoikkausmylläkkä

Tehtävä: Istutaan piirissä harjoittelemassa erilaisia tapoja moikata.

Tavoite: Oivalletaan moikkaamisen tärkeys.

Kesto: 20 minuuttia.

Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

1. Pyydä oppilaat piiriin niin, että kummit parit menevät vierekkäin.
2. Kysy oppilailta, millaisia eri tervehtimistapoja he tietävät. Onko eri kulttuureissa eroja?
3. Jaa pareille paperit ja pyydä kirjoittamaan siihen molempien nimet. Rutistakaa paperit palloksi.
4. Pyydä pareja heittämään paperipallot piirin keskelle, minkä jälkeen jokainen pari poimii lattialta yhden pallon ja palaa takaisin omalle paikalleen piirissä. Palloja ei saa vielä avata.
5. Sopikaa yhdessä tervehtimistapa. Muistuta, että toisia tervehtitään kunnioittavasti ja asiallisesti.
6. Opettaja arpoo ensimmäisen parin, joka saa avata paperipallonsa.
7. Arvottu pari lukee paperistaan nimet ja menee tervehtimään valitulla tervehtimistavalla heitä.
8. Vuoro vaihtuu ja tervehditty pari avaa oman paperipallonsa ja menee tervehtimään heidän paperissaan lukevaa paria.
9. Leikki etenee näin, kunnes kaikki kummit parit on tervehditty.
10. Voitte vaihtaa tervehtimistapaa ja ottaa toisen kierroksen.
11. Keskustelkaa yhdessä tervehtimisen ja toisten huomioimisen tärkeydestä. Pienelläkin teolla voi olla suuri merkitys.

Haastattelutehtävä

Tehtävä: Haastatellaan omaa kummioparia.

Tavoite: Tutustutaan omaan kummiopariin.

Kesto: 15 minuuttia.

Tarvikkeet: Haastattelulomake (liite 6), kyniä.

1. Jaa jokaiselle kummioparille haastattelulomake ja kynät.
2. Ohjeista kummioppilaita haastattelemaan omaa oppilastaan ja kirjoittamaan vastaukset ylös.
3. Tämän jälkeen nuorempi oppilas haastattelee kummioppilasta ja kirjoittaa vastaukset samaan paperiin, tai kummioppilas voi kirjoittaa itse omat vastauksensa.
4. Keskustelkaa lopuksi vastauksista.

Haastattelukysymykset:

- Mitä harrastat?
- Mistä tykkäät?
- Mikä on suosikkiruokasi?
- Entä suosikkipelisi?
- Mikä on lempi-eläimesi?
- Mikä sinusta on koulussa mukavinta?
- Mikä sinua jännittää tai mietityttää koulussa?
- Ketkä ovat sinulle tärkeitä ihmisiä?

Lähteet

Bagwell, C. & Schmidt, M.E. 2011. Friendships in Childhood & Adolescence. The Guilford press.

Cacioppo, J.T. & Patrick, W. 2008. Loneliness: Human Nature and the Need for Social Connection. Norton.

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten kanssa. PS-kustannus.

Harinen, P. & Halme, J. 2012. Hyvä, paha koulu. Kouluhyvinvointia hakemassa. Suomen UNICEF.

Heiskanen, T. & Saaristo, L. (toim.) 2011. Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. PS-kustannus.

Joronen, K. & Koski, A. (toim.) 2010. Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen koulu yhteisössä. Tampereen yliopisto.

Junttila, N. 2010. Social competence and loneliness during the school years – Issues in assessment, interrelations and intergenerational transmission. Turun yliopisto.

Junttila, N. 2015. Kavereita nolla. Tammi.

Junttila, N. 2022. Yksinäisyyden monet kasvot. Tammi.

[Kaveritaidot ovat harjoiteltavia taitoja](#), 2023. Opetushallitus. (oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kaveritaidot-ovat-harjoiteltavia-taitoja)

Konu, K. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampereen yliopisto.

[Kouluterveyskysely 2023](#). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset)

[Kummioppilastoiminnan opas](#), 2022. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (cdn.mll.fi/prod/2022/06/22153604/mll_kummioppilastoiminnan-opas_2022.pdf)

Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J. & Rajala, A. 2009. Oppimisen sillat – Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsingin yliopisto.

[Lasten ja nuorten puhelimen ja chatin vuosiraportti 2022](#). Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (cdn.mll.fi/prod/2023/03/07073753/mll_inpc_2022.pdf)

Margalit, M. 2010. Lonely children and adolescents: self-perceptions, social exclusion and hope. Springer.

Mikkola, A. 2011. Tapaustutkimus eräästä neljännestä luokasta vertaisryhmänä ja Kaikki kavereita -interventio. Pro Gradu -tutkielma. Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna.

Nevalainen, V. 2009. Yksinäisyys. Edita.

Perlman, D. & Peplau, L. A. 1984. Loneliness research: A Survey Of Empirical Findings. In Peplau L. A. (Ed.) & Stephen E. (Ed.) Preventing the harmful consequences of severe and persistent loneliness. National Institute of Mental Health.

[Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014](#). Opetushallitus. (www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf)

Pöyhönen, V. 2021. Noidankehästä pois – Voiko koulukiisaamisen kierteen katkaista. Tammi.

Saari, J. 2010. Yksinäisten yhteiskunta. WSOY.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. PS-kustannus.

Salovaara, R. & Honkonen, T. 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. PS-kustannus.

Underwood, M.K. & Rosen, L.H. (ed.) 2011. Social Development. Relationships in Infancy, Childhood, and Adolescence. The Guilford press.

Kaveritaitoruudukko

Osaan ottaa muut huomioon.	Minun on helppo pyytää anteeksi.	Olen rehellinen.	Eläydyn helposti toisen tunteisiin.	Olen luotettava.
Tulen toimeen monenlaisten ihmisten kanssa.	Huomaan, jos joku jää yksin ja pyydän mukaan.	Olen hyvä rohkaisemaan muita.	Minusta on kiva ilahduttaa muita.	Olen hyvä antamaan positiivista palautetta.
Olen hyvä keskustelemaan.	Olen hyvä kuuntelemaan.	Tutustun helposti uusiin ihmisiin.	Olen hyvä sovittelemaan riitoja.	Saan helposti muut hyvälle tuulelle.
Huomaan kun joku tarvitsee apuani.	Olen hyvä pitämään puoliani.	Osaan tehdä kompromissejä.	Olen hyvä kannustamaan muita.	En hermostu herkästi.
Olen reilu kaveri.	Pidän muiden puolia.	Autan kaveria, jos hän tarvitsee apua.	Minun on helppo kertoa oma mielipiteeni.	Osaan lohduttaa.

Kaveritaito-kirppu

	Miten toimitt, jos kaveria kiusataan netissä?	Miten kannattaa toimia, jos tulee riitaa kaverin kanssa?	
Mistä tunnista kivan kaverin?	Anna kolme vinkkiä kiusatulle. Lähetä jollekin kiva viesti.	Laita käsi rinnalle ja hengitä kolme kertaa syvään. Kysy kaverilta, mitä hänelle kuuluu.	Miksi kaikki tarvitsevat positiivista huomiota?
Miten voit ilahduttaa kaveriasi?	Kehu jonkun kaverin hyviä ominaisuuksia. Näytä hyvää esimerkkiä muille - ole ystävällinen	Kerko kolme kivan kaverin tuntomerkkiä. Keksi jokin kiva kaveritervehdys.	Mitä kaverin kanssa on kiva puuhaila?
	Miten kaveritaitoja voi oppia?	Miksi on tärkeää, että kaikilla on kaveri?	

Leikkaa saksilla viivaa pitkin. Katkoviivat auttavat taitosten tekemisessä.

Miellinen on kiva kaveri?
 Kuinka levittää hyvää mieltä koulussa?
 Miten voi toimia reilusti netissä?

Taitelkaa **Kaveritaito-kirppu** ja pohtikaa yhdessä! Lue ohjeet toiselta puolelta.

Tulosta lisää:
 → **MLL.fi/pelit**

Tutustu myös:
 Lapsille ja nuorille
 → **Nuortennetti.fi**

Ammattikasvattajille
 → **MLL.fi/ideoita-oppitunneille**

Tilaa uutiskirjeet
 → **MLL.fi/uutiskirje**

MANNERHEIMIN
 LASTENSUOJELULIITTO

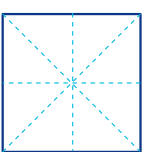
Kaveritaito-kirppu

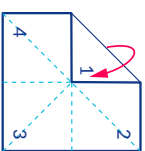
Pelaa Kaveritaito -kirppua kavereiden tai perheen kanssa

Askartele: Leikkaa ja taittele kirppu paperista ohjeiden mukaan.

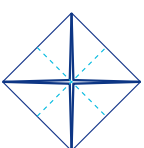
Pelaa: Kysy kaverilta numero. Kieputa kirppua peukaloiden ja etusormien välissä niin monta kertaa. Pyydä kaveria valitsemaan jokin kuva. Kirpun jokaisesta luukusta löytyy kysymys ja tehtävä.

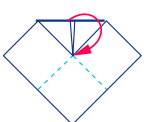
Leikkaa neliö artista yhtenäistä viivaa pitkin.

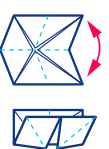
Aloita taittelu taustapuolelta. Taita kulmat 1-4 keskelle.

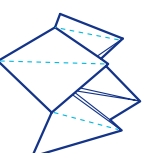
Käännä arkki ympäri tänä puoli pöytää vasten.

Taita kulmat keskelle.

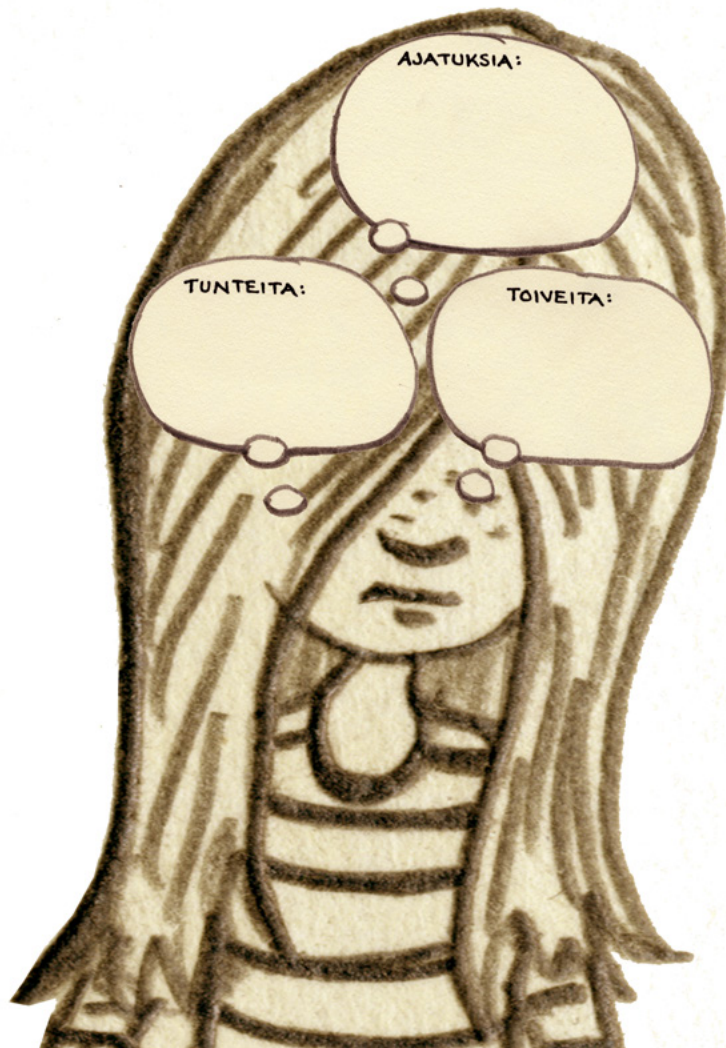

Tee keskelle taitokset pysty- ja vaakasuuntaan.

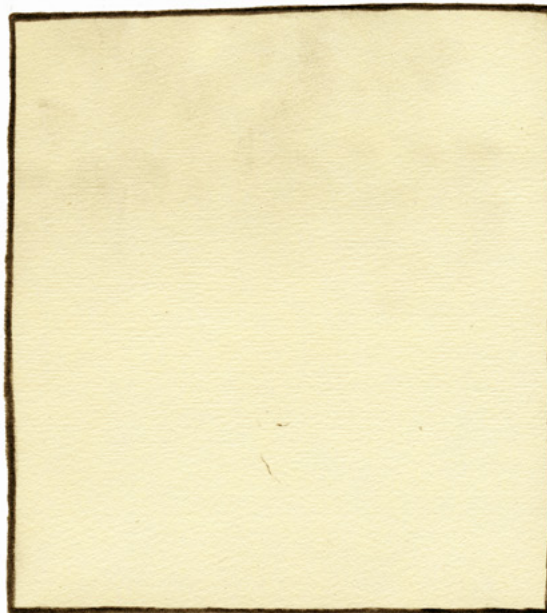

Pujota sormet "taskuihin" ja aloita pelaaminen.

Moikkaus-sarjakuva ja Ullan mielen tähystin

Ruokalassa-sarjakuva

Kummitunnin suunnittelu: pienryhmien apukysymykset

Ryhmä 1. Kummitunnin aloitus ja tutustuminen

- Miten kummitunti voidaan aloittaa mukavalla tavalla?
 - Miten oppilaat esittäytyvät toisilleen?
 - Miten tutustutaan paremmin toisiin? Minkälainen leikki voisi olla hyvä tähän?
-

Ryhmä 2. Ryhmätyö tai yhteistyöleikki

- Miten harjoitellaan yhteistyötä? Minkälainen leikki tai ryhmätyö sopisi tähän?
 - Miten ryhmät jaetaan, jos kyseessä on ryhmätyö?
 - Miten ryhmätyöt esitellään toisille?
-

Ryhmä 3. Keskustelu ja kaverileikki

- Miten hyvästä kaveruudesta voisi keskustella oppilaiden kanssa?
 - Mitä oppilailta voisi kysyä?
 - Minkälaisen leikin keksisitte hyvästä kaveruudesta ja toisten huomioimisesta?
-

Ryhmä 4. Kummitunnin lopetus ja loppuleikki

- Miten saadaan selville, mitä mieltä oppilaat olivat tunnista?
 - Miten saadaan selville, millaisia toiveita oppilailla on tulevista yhteisistä tunteista?
 - Minkälainen olisi kiva loppuleikki, josta kaikille jäisi hyvä mieli?
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

Haastattelulomake

Kummiparin nimet ja luokat:

Päivämäärä:

1. Nimi:

Mitä harrastat?

Mistä tykkäät?

Mikä on suosikkiruokasi?

Entä suosikkipelisi?

Mikä on lempieläimesi?

Mikä sinusta on koulussa mukavinta?

Mikä sinua jännittää tai mietityttää koulussa?

Ketkä ovat sinulle tärkeitä ihmisiä?

2. Nimi:

Mitä harrastat?

Mistä tykkäät?

Mikä on suosikkiruokasi?

Entä suosikkipelisi?

Mikä on lempieläimesi?

Mikä sinusta on koulussa mukavinta?

Mikä sinua jännittää tai mietityttää koulussa?

Ketkä ovat sinulle tärkeitä ihmisiä?

Kaveritaidot kaikille -opas on opetusmateriaali alakouluun. Siinä on tietoa ja harjoituksia oppilaiden kaveritaitojen tukemiseen ja yksinäisyyden ehkäisemiseen. Oppaassa on myös konkreettisia malleja siihen, miten kummioppilastoiminnassa voidaan tukea kaveritaitoja ja toisen huomioimista.

mll.fi/kouluille